

การเปลี่ยนแปลงที่จะมีขึ้นในอนาคต คือ รัฐบาลมีนโยบายที่จะกระจายอำนาจการปกครองและการบริหารไปสู่ท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยเริ่มจากการกำหนดให้ตำบลที่ตั้งอยู่นอกเขตเทศบาลหรือสุขาภิบาลมี "สภาตำบล" เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่บริหารงานในตำบล มีฐานะเป็นนิติบุคคล สำหรับสภาตำบลใดมีรายได้เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท โดยไม่รวมเงินอุดหนุนเป็นเวลาดำเนินการ 3 ปี ก็ให้ยกฐานะสภาตำบลนั้นเป็น "องค์การบริหารส่วนตำบล" จะทำให้การบริหารและการปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญมากขึ้น

นอกจากนี้จะมีรูปแบบการปกครองในลักษณะของการกระจายอำนาจไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นที่มีความหลากหลายเพื่อความเหมาะสมในการบริหารงานของแต่ละท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอีกด้วย เช่น

- การปกครองในรูปแบบเมืองพัทยา ซึ่งมีนักบริหารมืออาชีพมาบริหาร
- การปกครองในรูปแบบสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล
- การปกครองในรูปแบบเทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล
- การปกครองในรูปแบบสุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด

ถ้าหากมีการกระจายอำนาจออกไปเช่นนี้ การศึกษาจะมีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของการปกครองในลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งมีโอกากระบายการศึกษาให้ทั่วถึงกันในแต่ละรูปแบบของการปกครองด้วย เพราะสถานศึกษาจะเป็นศูนย์กลางของการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารของเรื่องราว ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการปกครอง และเป็นศูนย์กลางของการบริหาร การเลือกตั้งทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้าใจและเห็นรูปแบบ วิธีการของการปกครองได้ชัดเจนขึ้น

การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยหลักการแล้วมีความสำคัญและจำเป็นมาก เพราะทำให้เกิดความคล่องตัวและเหมาะสมกับการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และบริหารของท้องถิ่นได้ แต่จะดำเนินการได้นั้นประชาชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักการ รูปแบบ วิธีการของการปกครองเป็นอย่างดี ตลอดจนรู้จักบทบาท หน้าที่ สิทธิ สถานภาพของความเป็นพลเมืองอย่างแท้จริง และอย่างถูกต้อง เรื่องนี้จำเป็นต้องให้การศึกษา ต้องมีการปูพื้นฐานความเข้าใจให้ถ่องแท้ตามหลักวิชาจริง ๆ จึงจะได้ผล

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าแนวคิดนี้จะมีผลดีอยู่มากแต่ในทางปฏิบัติคงจะเกิดขึ้นไม่ได้ง่ายนัก ถ้าหากไม่มีการวางแผน การเตรียมการ และความตั้งใจที่จะกระจายอำนาจอย่างแท้จริง โดยเฉพาะระบบการเมืองที่ไม่เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้องอย่างเช่นปัจจุบัน ดังนั้นจะต้องมีการ "ปฏิรูปการเมือง" ด้วย จึงจะสามารถจัดระบบการปกครองและการบริหารใหม่ให้สอดคล้องกันทั้งระบบได้ ส่วนในอนาคตจะวันออกก็มีรูปแบบการปกครองที่หลากหลายในลักษณะของการกระจายอำนาจอยู่แล้วหลายแห่ง และบางแห่งเช่น เมืองพัทยา ก็มีอยู่เพียงแห่งเดียวในประเทศ เท่ากับเป็นการทดลอง

การบริหารในรูปแบบใหม่อยู่แล้ว การศึกษาในตัวเมืองพัทธาก็มีการบริหารที่คล่องตัวพอควร ซึ่งในลักษณะนี้ท้องถิ่นหลายแห่งในภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับการกระจายอำนาจ มีส่วนในการปกครองตนเองได้มากขึ้นในรูปแบบที่เหมาะสมกับท้องถิ่น

ยังมีปัญหาอีกบางประการที่จะเป็นอุปสรรคต่อการเมืองการปกครองและการบริหารที่มีผลกระทบต่อภูมิภาค และท้องถิ่น ได้แก่ การเลือกตั้งที่ไม่บริสุทธิ์ยุติธรรมการที่รัฐบาลมาจากพรรคการเมืองหลายพรรค ทำให้ขาดเสถียรภาพ การเป็นรัฐบาลผสม คำนึงถึงผลประโยชน์และการจัดสรรตำแหน่งกันระหว่างพรรคการเมือง ทำให้ช่วงเวลาในการบริหารประเทศของรัฐบาลไม่เป็นไปตามวาระ ตามกำหนด มีการยุบสภาบ่อยครั้ง ทำให้การบริหารงานขาดความต่อเนื่อง และการดำเนินนโยบายไม่ชัดเจน ไม่มีผลเป็นรูปธรรมตามจุดมุ่งหมาย สิ่งเหล่านี้ทำให้การบริหารงานในส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพไปด้วยเช่นกัน การประสานงานกันระหว่างหน่วยงานภายในจังหวัดหรือในภูมิภาคเดียวกัน การระดมความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือกันภายในท้องถิ่นจึงยังไม่คล่องตัว เพราะลิดขี้ดที่สังกัด สายงานการบังคับบัญชา รวมไปถึงความนิยมชมชอบในพรรคการเมือง ตัวบุคคลหรือเหตุผลส่วนตัว ทำให้มีผลกระทบต่อการทำงานได้โดยตรง

ปัญหาที่เกิดจากความไม่โปร่งใส ไม่ถูกต้องของระบบการเมืองส่วนกลาง ซึ่งเป็นการเมืองระดับชาติยังส่งผลให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือ ไม่น่าไว้วางใจมาสู่การเมืองในส่วนภูมิภาคและในส่วนท้องถิ่นด้วย ดังนั้น การจะให้ท้องถิ่นมีอำนาจปกครองตนเอง มีการเลือกตั้งผู้บริหารเอง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือมีอิสระในการดำเนินนโยบายการบริหารในท้องถิ่นเอง เหล่านี้จึงไม่อยู่ในสถานะที่จะกระทำได้ดีตามที่นัก เพราะอาจเกิดปัญหาความไม่ถูกต้อง ความไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม และความไม่เหมาะสมอันเนื่องมาจากใช้วิธีการเดียวกับส่วนกลาง ซึ่งจะเกิดผลเสียแก่ท้องถิ่นมากกว่าผลดี กลายเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง แต่มารวมอำนาจอยู่ในท้องถิ่น อันจะมีลักษณะเบ็ดเสร็จกว่ามากและจะเกิดผลเสียต่อประเทศชาติในภาพรวม

แนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจสอดคล้องกับเรื่องการปฏิรูประบบการเมือง จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาให้ความรู้ ความเข้าใจตามหลักการแก่ประชาชน อาจต้องใช้เวลาอีกสักหน่อยแต่ก็เป็นสิ่งที่ควรได้เริ่มลงปฏิบัติ เพื่อเป็นการวางรากฐานที่ดีสำหรับอนาคต ขณะนี้ได้เริ่มกระจายอำนาจไปบ้างแล้ว เช่นมีการเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีผู้แทนซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพ กลุ่มประชากรที่มีความรู้อยู่ในท้องถิ่นได้มีโอกาสเข้าร่วมบริหารงานการเมืองของท้องถิ่นมากขึ้น การเลือกตั้งในเขตเทศบาลระดับต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เห็นตัวอย่าง ทำให้เกิดการเรียนรู้ระบบการเมืองการปกครอง และการบริหารจากสิ่งใกล้ตัว ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสนใจและตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น นับได้ว่า องค์กรส่วนท้องถิ่นมีส่วนผลักดันให้เกิดการเรียนรู้ และกระตุ้นให้เอาใจใส่

ต่อการเมือง โดยตรงจุดนี้จึงเป็นแนวโน้มที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ในอนาคต

1.2 กำไรของรัฐและเศรษฐกิจ

ผู้เชี่ยวชาญให้ทรรศนะในเรื่องนี้ว่า เศรษฐกิจโดยรวมของภาคตะวันออกคึกคักขึ้นเป็นลำดับ นับตั้งแต่มีการขุดพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยเป็นต้นมา ยิ่งในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และแผนที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) เศรษฐกิจของภูมิภาคเปลี่ยนไปอย่างมากโดยเฉพาะค่าครองชีพสูงขึ้นเรื่อยมา และมีแนวโน้มจะสูงขึ้นต่อไป จังหวัดที่อยู่ในแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง มีอัตราค่าครองชีพสูงขึ้นมาก และสูงกว่าจังหวัดอื่นในภูมิภาคเดียวกัน โดยเฉพาะที่จังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง เพราะอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และธุรกิจการบริการขยายตัวออกไปเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว แรงงานและการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ

ส่วนจังหวัดอื่นนอกเหนือจากพื้นที่ชายฝั่งทะเล เช่น ทางตอนเหนือของภูมิภาค เริ่มจาก ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว เศรษฐกิจซึ่งแต่เดิมขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตรนั้น ต่อมาเริ่มมีแนวโน้มลดลงและมีทิศทางจะลดลงเพิ่มขึ้น เพราะพื้นที่บางส่วนถูกใช้เป็นแหล่งอุตสาหกรรม มีโรงงานเพิ่มขึ้น และขยายตัวเข้าไปมากขึ้น แรงงานจากภาคเกษตรจึงน้อยลง ถึงกระนั้นผลผลิตทางการเกษตรก็ยังคงมีอยู่ตามลักษณะภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น แต่มีแนวโน้มจะเปลี่ยนไปเป็นเกษตรเพื่ออุตสาหกรรม โดยผลผลิตทางการเกษตรจะเป็นการผลิตเพื่อส่งป้อนให้ภาคอุตสาหกรรม มิใช่เพียงเพื่อการบริโภคกันเองอย่างแต่ก่อน จึงทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ค่าครองชีพจะสูงขึ้น เพราะพฤติกรรมทางเศรษฐกิจจะเปลี่ยนไปจากผู้ผลิต เป็นผู้บริโภคมากขึ้น สินค้าในหมวดอุปโภคบริโภคจึงมีราคาสูงขึ้น เพราะเป็นที่ต้องการและมีความจำเป็นในชีวิตประจำวันของคนในภูมิภาค

มีข้อสังเกตเห็นได้ชัดอย่างหนึ่งว่า เศรษฐกิจของจังหวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชายฝั่งทะเล คือ ทางตอนล่างของภูมิภาค ประกอบด้วยพื้นที่ของจังหวัดฉะเชิงเทราบางส่วน ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด จะมีการขยายตัวมากกว่าจังหวัดทางตอนบนของภูมิภาค มิใช่เป็นเพราะเป็นพื้นที่อยู่ในแผนพัฒนาเท่านั้น แต่ก่อนหน้าก็มีแนวโน้มของการขยายตัวอยู่แล้ว และมีแนวโน้มของการขยายตัวสูงขึ้น เพราะรายได้ของจังหวัดเหล่านี้แต่เดิมมาจากการขายผลผลิตทางการเกษตรและการประมง เพราะจังหวัดเหล่านี้เป็นแหล่งเกษตรกรรมขนาดใหญ่ มีชื่อเสียงโดยเฉพาะผักและผลไม้ แต่รายได้อีกส่วนหนึ่งของจังหวัดเหล่านี้คือ รายได้จากการท่องเที่ยวและบริการ เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศโดยรวมเป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงมานาน รายได้ส่วนนี้มีส่วนสัมพันธ์กับรายได้ของประเทศด้วย เพราะนักท่องเที่ยวมา

ภาคกลางหลายพื้นที่ทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศในแต่ละปีมีจำนวนมาก ทำให้มีรายได้เข้าประเทศมากด้วยเช่นกัน

เมื่อประกาศเป็นพื้นที่ในแผนพัฒนาฯ จึงเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการลงทุนของภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และธุรกิจการให้บริการขยายตัวมากขึ้นและมีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย การลงทุนในเรื่องดังกล่าว มิได้จำกัดเพียงการลงทุนจากภายในประเทศหรือจากนักลงทุนในภูมิภาคอื่นเท่านั้น แต่ยังมีนักลงทุนจากต่างประเทศ และเป็นการลงทุนร่วมกันระหว่างชาวไทยกับชาวลต่างประเทศอีกด้วย ความเป็นไปได้ในเรื่องนี้มีสูงมาก ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านค่าครองชีพและเศรษฐกิจสูงขึ้นตามมา

อย่างไรก็ตาม แม้อูเหมือนว่าภาคตะวันออกจะเป็นแหล่งงานแหล่งการลงทุนขนาดใหญ่ของประเทศ รายได้ของภูมิภาคจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่ในความเป็นจริง การกระจายรายได้ยังไม่ทั่วถึง และยังไม่เป็นธรรมอย่างแท้จริง เพราะแรงงานและผู้ประกอบการจำนวนมากจะมาจากต่างภูมิภาคและต่างชาติ ในขณะที่คนในภูมิภาคเองส่วนหนึ่งไม่ได้รับโอกาสของการกระจายรายได้ในด้านนี้ด้วย คนในชนบทของภูมิภาคยังคงมีรายได้หลักจากการขายผลผลิตทางเกษตรกรรม ซึ่งมีพื้นที่และแรงงานน้อยลงทำให้ผลผลิตน้อยลง และรายได้ก็น้อยลงไปด้วยตามส่วนอีกทั้งประสบปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของพื้นดินลดลง ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปไม่เอื้ออำนวยเหมือนแต่ก่อน และขาดความรู้สมัยใหม่ในการพัฒนาผลผลิตทางการเกษตร ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพลดลงด้วยตามมา โดยเฉพาะจังหวัดที่มีใค้อยู่ในแผนพัฒนาและยังอยู่ห่างไกลจากชุมชนเมือง ได้แก่ สระแก้ว จราด จันทบุรี และปราจีนบุรีในบางอำเภอ เป็นต้น กรณีนี้เป็นจุดสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าการกระจายรายได้ของภูมิภาคยังไม่มีความทั่วถึง และไม่มีควมสม่ำเสมอในทุกพื้นที่

ในส่วนหนึ่งซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ และมีการลงทุนมากขึ้นในภูมิภาค ทำให้การศึกษาซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนากำลังคนเข้าสู่ตลาดแรงงาน และเป็นการลงทุนประเภทหนึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตามไปด้วย แนวโน้มในเชิงปริมาณจะมีสถานศึกษาเกิดขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของแรงงาน ผู้ประกอบการและนักลงทุนที่เข้ามาอยู่และมาทำงานในภาคตะวันออก ส่งผลให้การศึกษาที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสดความต้องการทางเศรษฐกิจด้วย สถาบันการศึกษาของรัฐมีแนวโน้มขยายตัวมาในภูมิภาค มาจัดตั้งเป็นสาขาหรือป็นวิทยาเขตเพิ่มขึ้น เอกชนมีแนวโน้มมาลงทุนตั้งสถาบันการศึกษามากขึ้นในทุกระดับการศึกษาต่างประเทศก็มีแนวโน้มมาเปิดสาขาสอนในภูมิภาคนี้ ซึ่งเริ่มมีขึ้นมาแล้วตั้งแต่ช่วงต้นแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 โดยเฉพาะสถานศึกษานานาชาติ หลักสูตรนานาชาติ เริ่มขยายตัวและมีแนวโน้มสูงขึ้น ตลอดจนโรงงานและสถานประกอบการหลายแห่งมีการเปิดสอนหลักสูตรเฉพาะทางในสาขาของ

คนภายในโรงงานกันหลายแห่งแล้ว เพื่อผลึกกำลังคนและรองรับการขยายงานของคนโดยตรง ทำให้สถานศึกษามีรูปแบบที่จัดหลากหลายขึ้น

นอกจากนี้การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการมีรายได้เพิ่มของคนในภูมิภาค โดยเฉพาะในสังคมเมือง ประชาชนจะมีเศรษฐกิจดีขึ้น ส่งผลให้ความต้องการด้านการศึกษาเพิ่มขึ้นด้วย เพราะต้องเตรียมบุตรหลานให้มีคุณสมบัติตามข้อกำหนดของการเข้าสู่ตลาดแรงงานประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับล่างจนถึงระดับสูง การศึกษาเป็นเครื่องมือในการกำหนดคุณสมบัติของกำลังคนประการหนึ่ง ทำให้เป็นตัวผลักดันก่อให้เกิดความต้องการศึกษาต่อเพิ่มขึ้น เพื่อเพิ่มพูนคุณวุฒิในการทำงานให้ก้าวหน้าในสายงานหรือเปลี่ยนงานใหม่ที่มีค่าตอบแทนและมีโอกาสก้าวหน้ามากกว่าต่อไป

กล่าวได้ว่าเศรษฐกิจโดยรวมของภูมิภาคมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาด้วย เช่น การเรียนพิเศษ เรียนกวดวิชา จำเป็นมากขึ้นสำหรับการแข่งขันกันเข้าศึกษา การเรียนจบเพียงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ทำงานในภาคอุตสาหกรรมหรือธุรกิจการบริการได้เพียงตำแหน่งระดับล่าง มีค่าตอบแทนไม่มากนัก จะกระตุ้นให้ต้องการเรียนต่อสูงขึ้นเพื่อทำงานในตำแหน่งที่สูงขึ้น มีรายได้ มีค่าตอบแทน และสวัสดิการที่ดีขึ้นตามมา การศึกษาจึงมีแนวโน้มได้รับผลกระทบตามมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจของภูมิภาคที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยในอนาคต

1.3 สังคมและวัฒนธรรม

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทรรศนะในเรื่องนี้ไว้ว่า แนวโน้มของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะกลายเป็นสังคมเมืองมากกว่าสังคมชนบท ด้วยเหตุผลที่ว่า มีการขยายตัวของอุตสาหกรรม ธุรกิจการให้บริการ การท่องเที่ยว และการพาณิชย์เพิ่มมากขึ้น ที่ดินมีราคาสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ธุรกิจที่ดินและอสังหาริมทรัพย์จึงมีการขยายตัวตามไปด้วย ลักษณะเช่นนี้มีแนวโน้มทำให้สังคมชนบทล่มสลายและเปลี่ยนแปลงสภาพไปกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น (Urbanization) ตัวเมืองก็มีแนวโน้มขยายออกไปในทุกจังหวัด ตัวอำเภอใหญ่ ๆ ที่อยู่ใกล้อำเภอเมือง หรือมีเส้นทางคมนาคมผ่านตัวเมืองก็มีแนวโน้มกลายเป็นเมืองไปด้วยเช่นกัน นอกจากนี้สังคมเกษตรกรรมในหลายพื้นที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมธุรกิจและสังคมอุตสาหกรรม แต่ผลผลิตของสังคมเกษตรยังคงมีความสำคัญอยู่เพราะเป็นรายได้หลักของภูมิภาค จึงทำให้สังคมเกษตรยังคงอยู่ส่วนหนึ่ง แม้ว่าจะมีพื้นที่ลดลงจากเดิมแต่การคงอยู่ของสังคมเกษตรมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นเกษตรแบบผสมผสานเพื่อผลิตวัตถุดิบให้แก่ภาคอุตสาหกรรม

ตามนโยบายของรัฐบาล ตั้งแต่ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับแรก คือ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา รัฐบาลมีนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคในทุกพื้นที่ของประเทศอยู่แล้ว ซึ่งเป็นนโยบายหลักของชาติ หากพิจารณาที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ใกล้กรุงเทพมหานครมากที่สุด เมื่อมีการขยายด้านสาธารณูปโภคและมีการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐาน

(Infra-Structure) เพื่อการพัฒนา ทำให้ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลายเป็นเขตชานเมือง (Sub-urban) ของกรุงเทพฯ การคมนาคมที่สะดวกสบาย การติดต่อสื่อสารที่คล่องตัว การเดินทางที่ใช้เวลาไป-กลับได้ภายในวันเดียว ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นตัวเร่งให้สังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นด้วย เมื่อมีการลงทุนจากภาคอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมมากขึ้นในอนาคต ทำให้สังคมเกษตรแบบเดิมของท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไปเร็วขึ้น สังคมเกษตรหากยังคงมีอยู่บ้างก็จะเป็นสังคมขนาดเล็ก และมีผลผลิตทางการเกษตรเฉพาะท้องถิ่นเท่านั้น เช่น ไร่มัน ไร่ผลไม้ สวนผัก สวนผลไม้ในชนบทเพียงบางแห่ง

แนวโน้มทางสังคมที่จะเกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ พื้นที่อุตสาหกรรมจะมีการขยายตัวจากบริเวณชายฝั่งทะเลไปยังส่วนอื่นของภูมิภาค เช่น ทางตอนเหนือของภูมิภาค ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี นครนายก ขณะนี้เริ่มมีโรงงานอุตสาหกรรมไปตั้งอยู่บางส่วนแล้ว อันมีผลทำให้สังคมในพื้นที่นั้นเปลี่ยนแปลงไปด้วย แม้ว่าจะยังไม่เป็นสังคมเมืองเต็มรูปแบบเหมือนในตัวเมืองหรือเมืองชายทะเล แต่จะมีสถานะเป็นเมืองบริวาร เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมต่อไป

จากกรณีที่สังคมเปลี่ยนไปจากเดิม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะกลายเป็นแหล่งงานที่สำคัญ ทำให้ผู้คนจากต่างภูมิภาคคลอเคลียต่างชาติหลั่งไหลกันเข้ามาทำงาน มาตั้งถิ่นฐานมาท่องเที่ยวกันเพิ่มมากขึ้น สังคมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือพิจารณาจากการตั้งถิ่นฐานของผู้คนตั้งแต่อดีตมา มีลักษณะเป็นสังคมแบบพหุสังคม (Plural Society) คือ ประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นชาวจีน ชาวไทยมุสลิม ชาวลาว ชาวมอญ ชาวเขมร ชาวญวน ชาวชองและชาวส่วย ซึ่งอยู่มาตั้งแต่เดิม ต่อมาก็มีชาวตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกา เข้ามาด้วยเหตุผลทางการเมืองในประวัติศาสตร์ เมื่อมีการขยายตัวของภาคธุรกิจ และอุตสาหกรรมจะยิ่งทำให้สังคมมีความหลากหลายมากขึ้นตามไปด้วย ไม่นานช้า ถึงแม้ว่าจะไม่มีปัญหาในเรื่องเชื้อชาติ เพราะสามารถปรับตัวอยู่ด้วยกันได้อย่างสันติสุข ไม่เคยมีความขัดแย้งกันมาอย่างรุนแรงเลยตั้งแต่อดีตแต่ก็หนีไม่พ้นที่จะต้องเผชิญกับปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ตามมาเช่น ธรรมชาติถูกทำลาย ความหนาแน่นของชุมชนเมือง มลภาวะ อาชญากรรม ยาเสพติด แหล่งเร่ร่อน เป็นต้น

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของภูมิภาคและท้องถิ่นไปด้วย ในปัจจุบันพบว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายอย่างได้สูญหายไปแล้ว ไม่ว่าจะเป็นภาษาถิ่น เพลงพื้นบ้าน คำำนาน นิทานพื้นเมือง นิยายปรัมปรา ฯลฯ จะหลงเหลืออยู่บ้างในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกลออกไปในบางตำบลเท่านั้น แต่มีอยู่น้อยมากแล้ว จนในภาพรวมมองว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่มีลักษณะทางวัฒนธรรมเดิมที่เด่นชัดเหมือนกับภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือแม้แต่ภาคตะวันตก สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ ภาษาถิ่น ซึ่งไม่มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์แตกต่างไปจากภาษาภาคกลาง ทั้งที่จริง ๆ แล้ว เมื่อศึกษาให้ละเอียดจะ

พบว่า มีถิ่นเนียงและสำนวนภาษาถิ่นต่างไปจากภาคกลางอยู่บ้าง แต่ปัจจุบันเหลือน้อยเต็มที จะมีอยู่บ้างเช่นในจังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ในอำเภอและตำบลที่ห่างไกลออกไปจะยังคงมีภาษาพูดที่ออกสำเนียงต่างไปจากภาษาภาคกลาง แต่ในพื้นที่อื่นโดยเฉพาะในชุมชนเมืองไม่ปรากฏสำเนียงภาษาเดิมอีกแล้ว

แม้ในชุมชนชนบทของภูมิภาคที่มีได้อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองมากนัก วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของผู้คนในพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากขึ้น สถาบันครอบครัวเริ่มเปลี่ยนไป ครอบครัวมีขนาดเล็กลง และมีลักษณะของครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) มากขึ้น คนในชนบทที่มีอาณาเขตติดต่อกับชุมชนเมือง ก็มีวิถีชีวิตเป็นแบบสังคมเมืองมากขึ้น กระแสการหลั่งไหลของข้อมูลข่าวสาร การคมนาคม และการสื่อสาร ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตของคนในภาคตะวันออกให้เปลี่ยนไป มีการสร้างวัฒนธรรมชาวเมืองซึ่งเป็นวัฒนธรรมใหม่ ได้แก่ วัฒนธรรมการเป็นผู้บริโภคการเป็นผู้ซื้อ การพักผ่อนหย่อนใจโดยการชมภาพยนตร์ เดินซื้อสินค้าตามห้างสรรพสินค้า เที่ยวเตร่ตามสถานบันเทิง การรวมกลุ่มกันพบปะสังสรรค์ในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ฯลฯ เข้ามาแทนที่วัฒนธรรมการเป็นอยู่อย่างเพียงพอ การพักผ่อนหย่อนใจ โดยท่องเที่ยวชมธรรมชาติ การมีเวลาให้กับครอบครัว การเสวนาสังสรรค์กันระหว่างสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายภายในบ้านและครอบครัว ฯลฯ วัฒนธรรมเดิมนั้นมีแนวโน้มสูญสลายไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลง

ในขณะที่เดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ก็มีแนวโน้มของกระแสการปลุกจิตสำนึก สร้างสิ่งจูงใจให้มีการณ์อนุรักษ์ พื้นฟูและสงวนรักษามรดกทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของภูมิภาคเท่าที่จะรักษาและให้คงสภาพเดิมอยู่ได้ควบคู่ขึ้นมากับการเปลี่ยนแปลง ประเด็นนี้การศึกษาบทบาทอย่างมากในการใช้เป็นที่ก่อสร้างความรู้สึกหวงแหนขึ้นชมและใฝ่หาวัฒนธรรมเดิมของชุมชน ทั้งนี้เพราะนโยบายการศึกษาได้ระบุไว้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาชาวบ้าน หน่วยงานราชการและสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว จะถูกกระแสการต่อต้านวัฒนธรรมใหม่ของสังคมเมืองให้ทำหน้าที่ปกป้อง ถ่ายทอด และสืบต่อวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการของการศึกษาอย่างจริงจังมากขึ้น เพื่อให้เยาวชนได้รู้เข้าใจและรักษาสืบทอดต่อไป แม้ว่าจะต้องถูกปรับและเปลี่ยนรูปไปบ้าง มิใช่เป็นแบบพื้นบ้านแท้ ๆ ก็ตาม อีกทั้งมีองค์กร ชุมชน ชมรม หรือสมาคมในท้องถิ่นที่จะตั้งขึ้นมาเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น โดยมีเวทีให้แสดงออกในเรื่องนี้คือ วันสำคัญทางศาสนา วันสำคัญตามประเพณีประจำปี วันสำคัญครบรอบของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งสถานที่ท่องเที่ยวในเทศกาลต่าง ๆ จะมีการแสดงพื้นบ้านการละเล่นพื้นเมือง อาหารพื้นเมือง สินค้าพื้นเมือง ฯลฯ เป็นจุดขายไปด้วย

1.4 คุณภาพชีวิตและประชากร

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะในเรื่องนี้ว่า ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับการพัฒนาด้านคุณภาพชีวิตไปด้วย จากการที่เป็นพื้นที่ระบุไว้ในแผนพัฒนาฯ ซึ่งในแผนดังกล่าว กำหนดประเด็นในการพัฒนาไว้หลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สาธารณสุข และการศึกษา เพราะมีอยู่แล้วในนโยบาย

แต่ในความเป็นจริงแล้วมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิตและประชากรในภูมิภาคอีกหลายประการ แม้ว่าโดยหลักการแล้วน่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะการคมนาคมที่สะดวกขึ้น การเผยแพร่ของข้อมูลข่าวสารที่ทั่วถึงและรวดเร็วขึ้น ประชากรได้รับความรู้เกี่ยวกับการสาธารณสุข การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ก็ตาม แต่ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น โรคที่เกิดจากมลภาวะ ได้แก่ ภูมิแพ้ โรคที่เกิดขึ้นมาใหม่ ได้แก่ โรคเอดส์ โรคทางเพศสัมพันธ์ โรคติดต่อกจากการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม และอุบัติเหตุ ก็เป็นปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ประชากรไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

จากการที่ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการอพยพของคนต่างภูมิภาคเข้ามามากขึ้น จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรไปด้วยโดยตรง ปัญหาจากการที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจะทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ถ้าไม่มีการวางแผน วางผังเมือง และกำหนดพื้นที่ให้ได้สัดส่วนที่พอเหมาะ ปัญหาชุมชนแออัด มลภาวะ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย การขายบริการ การกระทำผิดกฎหมายและกฎสังคมต่าง ๆ จะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องตามมาอย่างแน่นอน

นอกจากวิถีชีวิตของคนในชุมชนเมืองก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากแต่เดิมที่มีชีวิตอยู่กับธรรมชาติและเป็นแบบเรียบง่าย พอเพียง คนในสังคมเมืองจะมีการแข่งขันกันสูงขึ้น การดำเนินชีวิตจะถูกเร่งรัดและบีบคั้นขึ้น การจราจรในตัวเมืองจะคับคั่งขึ้นในช่วงโมงที่รีบด่วน ทำให้ประชากรมีความเครียดสูงขึ้นตามไปด้วย เกิดปัญหาการปรับตัวไม่ทันและความกดดันจากสภาพสังคมใหม่ เพราะต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตใหม่เป็นคนที่ทันต่อเหตุการณ์ ทันต่อข้อมูลข่าวสารที่ไหล่นำมาอย่างรวดเร็ว ดังนั้นในระยะแรกของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต จะทำให้เกิดความเครียด ความกังวล ความสับสนแก่ประชากรมากพอควร กระทบต่อคุณภาพชีวิตไปด้วย

จากการที่ชุมชนเมืองขยายตัวเร็วขึ้น ประชากรมีมากขึ้นแต่พื้นที่มีจำกัดลง เพราะส่วนหนึ่งเป็นแหล่งเกษตรกรรมอีกส่วนหนึ่งเป็นเขตอุตสาหกรรม และมีบางส่วนถูกเปลี่ยนไปเป็นย่านพาณิชยกรรม ธุรกิจการให้บริการ ทำให้ประชากรในภูมิภาคยังคงมีความเหลื่อมล้ำและแตกต่างกันในด้านความเป็นอยู่ การดำรงชีวิต และการดำเนินชีวิตได้ เช่น คนในสังคมเกษตรต้องเดินทางไป

เรียนหรือไปทำงานในสังคมอุตสาหกรรม หรือสังคมพาณิชยกรรม หากไม่มีการเตรียมความพร้อม และฝึกการปรับตัวให้เหมาะสมอย่างเพียงพอ จะทำให้เกิดปัญหาด้านการวางตัว การใช้ชีวิต การเตรียมบุคลิกภาพ ตลอดจนความคาดหวังในการดำเนินชีวิต ฯลฯ ได้รับผลกระทบไปด้วยเช่นกัน ตรงนี้การศึกษายังคงมีบทบาทในการให้ความรู้ ความเข้าใจ และฝึกฝนความพร้อมเพื่อเตรียมรับ สภาพการณ์ที่เปลี่ยนไปได้ ไม่ทำให้เกิดความตกตะลึงหวาดระแวงวัฒนธรรม (Cultural Shock) ซึ่งจะมีผล ต่อจิตใจ ความรู้สึก และการพัฒนาบุคลิกภาพได้

ปัญหาที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นอีกอย่างต่อเนื่อง เพราะเกิดขึ้นอยู่แล้วในขณะนี้ ก็คือ สภาพแวดล้อมเสียสมดุล มลภาวะเป็นพิษ ภัยน้ำท่วม อากาศเสีย ฝุ่นควัน กลิ่นมากเกินอัตราโดยเฉพาะใน เขตที่มีการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม เช่น ชลบุรี และระยอง เป็นปัญหาที่กระทบต่อคุณภาพ ชีวิตของประชากรโดยตรง คนในชุมชนและในพื้นที่ที่มีการร่วมมือกันรณรงค์และเรียกร้องให้ผู้เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่รับผิดชอบได้แสดงบทบาทดำเนินการในเรื่องนี้ เพราะนอกจากจะส่งผลให้สุขภาพอนามัยของคนในพื้นที่เสียไปทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันเป็นจุดขายที่มีชื่อเสียงและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ทราบดีให้แก่ภูมิภาคโดยตรงได้รับความเสียหายและมีแนวโน้มของความเสียหายสูงขึ้นด้วย ปัญหานี้เป็นตัวกระตุ้นที่ปลุกเร้าให้คนในพื้นที่หันมาระดมความช่วยเหลือและร่วมมือ ร่วมใจกันแก้ไข เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในพื้นที่และเพื่อรักษาภาพลักษณ์ที่สวยงามในสายตาและความนิยมของคนต่างภูมิภาคให้คงไว้เป็น หน้าตาของภูมิภาคต่อไป

ปัญหาที่สำคัญและกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากรในภูมิภาคอีกอย่างหนึ่งก็คือ ปัญหาอาชญากรรม แหล่งเร่ร่อน การขายบริการและยาเสพติด ซึ่งมีเพิ่มมากขึ้นในชุมชนเมือง ปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้รับผิดชอบในส่วนต่าง ๆ ของภูมิภาคหันมาให้ความสนใจและร่วมมือกันแก้ไข รวมทั้งป้องกันเพื่อร่วมกันพัฒนาภูมิภาคให้เหมาะสมกว่าเดิม ปัจจุบันก็เห็นแล้วว่าหน่วยงานของรัฐจากหลายสังกัดมาร่วมกันรณรงค์ และหาวิธีการแก้ไข ปัญหาในอนาคตเป็นไปได้ที่จะมีความร่วมมือกันเองดำเนินการต่อไป โดยไม่ต้องรอการแก้ไข จากส่วนกลาง

1.5 แนวคิด ค่านิยม และจริยธรรม

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า แนวคิด ค่านิยม และจริยธรรมของคนใน ภาคตะวันออกมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป เพราะปัจจุบันก็เริ่มเห็นแนวทางการเปลี่ยนแปลงไปแล้ว ซึ่งมีผลมาจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และสังคมเมือง ประชาชนมีความนิยมด้าน วัตถุ คือ เป็นวัตถุนิยมกันมากขึ้น ต้องก้าววัตถุเพื่ออำนวยความสะดวกสบาย ความทันสมัยในสังคม ใหม่มากขึ้น มีค่านิยมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตแบบสังคมเมืองมากขึ้น แม้ในสังคมชนบทบางท้องถิ่นก็

ค่านิยมด้านวัตถุเข้าไป ตัวอย่างเช่น ความนิยมเครื่องอุปโภคสมัยใหม่ เครื่องใช้ไฟฟ้า จักรเย็บ
ถยนต์ วีซีดี โมโตโรวาฟ ฯลฯ มีมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ไม่จำเป็น และบางอย่างเมื่อซื้อไปแล้วก็ไม่เคย
ยเช่นจักรเย็บผ้า แต่สิ่งเหล่านี้กลายเป็นค่านิยมว่าต้องมีเพื่อแสดงฐานะและเพื่อความทันสมัย
มเหล่านี้ได้มาจากสื่อมวลชน และการให้บริการจำหน่ายสินค้า โดยผู้ขายกับผู้ซื้อพบกันโดย
(Direct Sale) เพราะมีตัวแทนจำหน่ายเดินทางไปถึงบ้าน ดังนั้นแนวคิดในการดำเนินชีวิตของ
ภูมิภาคมีแนวโน้มจะเป็นผู้บริโภค เป็นผู้ซื้อ มากกว่าเป็นผู้ผลิตเหมือนแต่ก่อน

จากการที่มีรุ่นลูกรุ่นหลานได้เดินทางไปเรียนหนังสือหรือไปทำงานในตัวเมือง ใน
ทพฯ หรือในต่างพื้นที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้ การลอกเลียนแบบ ตลอดจนเปลี่ยนค่านิยมชม
จากวัฒนธรรมเดิมของท้องถิ่นไปสู่ค่านิยมวัฒนธรรมต่างถิ่น ซึ่งเป็นของแปลกและใหม่กว่า
คิม เมื่อจบการศึกษาหรือกลับไปเยี่ยมภูมิลำเนา ก็ได้้นำความเปลี่ยนแปลงไปสู่ท้องถิ่นด้วย ซึ่ง
มใหม่จากคนรุ่นหลังที่เป็นคนรุ่นใหม่ จะทำให้สังคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเปลี่ยนแปลงไปด้วย
ค่านิยมในเรื่องวัตถุ ต้องมีอุปกรณ์เครื่องใช้สมัยใหม่มากขึ้น ทั้งที่บางอย่างไม่จำเป็นในชีวิต
ประจำวัน ต้องมีเครื่องเรือน มีเครื่องประดับของตกแต่งบ้านตามแบบคนในเมือง วัฒนธรรมการ
าย การใช้ชีวิต การรับประทานอาหาร รวมทั้งการรับข้อมูลข่าวสาร แนวคิด ค่านิยมเกี่ยวกับ
นี้มีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปอย่างมาก

ด้านจริยธรรมในสังคมก็มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัฒนธรรมและค่านิยม
ใหม่ จากแต่เดิมที่มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและสงบสุขภายใต้การดำเนินชีวิตตามหลักธรรม
อนในพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นศูนย์รวม
ความนับถือศรัทธาของคนในชุมชน ก็ได้รับผลกระทบให้เปลี่ยนแปลงไป จากการที่ต้องดำเนิน
แบบเร่งรัด และแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้ความเอาใจใส่ต่อศาสนาหรือการประกอบพิธีกรรม
ศาสนา เช่น ตักบาตรในตอนเช้า ต้องลดน้อยลงไป รวมทั้งการไปฟังเทศน์ ฟังธรรมที่วัดในวัน
หรือวันสำคัญก็กำลังเลือนหายไป จะกระทำกันเพียงวันสำคัญที่อาจมิใช่วันสำคัญทางศาสนา
ในวันสำคัญของบุคคลเฉพาะคน เช่น ตักบาตรในวันเกิดของคน หรือวันของคนในครอบครัว
รวมหลายอย่าง ไม่ว่าจะป็นงานบวช งานแต่งงาน งานศพ ฯลฯ ถูกลดระเบียบแบบแผนและ
อนทางศาสนาและประเพณีดั้งเดิมลงให้เหลือเป็นแบบง่าย ๆ ใช้เวลาเพียงน้อยและเสร็จโดย
เร็วมากขึ้น ทำให้การเรียนรู้แบบแผนจริยธรรมจากขนบธรรมเนียมประเพณี รวมทั้งแนวความ
บคติไทยโบราณที่แฝงไว้ด้วยคุณค่าทางภูมิปัญญาท้องถิ่นมีอันต้องล่มสลายหมดไป

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้จริยธรรมของคนในสังคมเปลี่ยนไป
การแข่งขัน การเอาใจเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัวจะมีเพิ่มมากขึ้น เพราะสภาวะของการดำเนิน
แบบใหม่เป็นตัวผลักดัน ในขณะที่เดียวกันความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความมีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

กลับมีน้อยลงและค่อย ๆ หายไป จะมีการให้ความช่วยเหลือเฉพาะคนสนิท คนรู้จักเพียงไม่กี่คนในกลุ่มของคน และมักมีผลประโยชน์ตอบแทนเป็นการแลกเปลี่ยนกัน ทั้งทางตรงและทางอ้อมอยู่ในจุดมุ่งหมายของความช่วยเหลือนั้นปัญหาการเติบโตของสังคมเมืองและชุมชนหนาแน่นก็มีแนวโน้มส่งผลให้จริยธรรมในสังคมเสื่อมลงไปด้วย สิ่งที่ตามมาได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม การกระทำผิดกฎหมายและกฎสังคม ค่านิยมในวัตถุ ความฟุ้งเฟ้อ ความหุนหัน ฯลฯ มีเพิ่มมากขึ้น ปัจจุบันสามารถมองเห็นปัญหาเหล่านี้ได้แล้วในชุมชนใหญ่หลายเมืองของภาคตะวันออก ย่านอุตสาหกรรม ย่านพาณิชย์กรรม ส่งผลให้เกิดความพลัดภัยในชีวิตน้อยลง คนมีความเครียดสูงขึ้น เมืองใหญ่กลายเป็นที่รวมของปัญหาด้านจริยธรรมมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมมาถึงจุดวิกฤตด้านจริยธรรมในระดับที่เป็นอยู่นี้ก็มากพอควรแล้ว ความต้องการให้มีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรมจรรยา มีแนวโน้มจะได้รับความสนใจมากขึ้น โดยกระตุ้นให้มีการปลูกจิตสำนึกปลูกฝังและถ่ายทอดคุณธรรมอันพึงประสงค์แก่เยาวชนมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการของการศึกษา แม้บทบาทในด้านนี้ยังคงเป็นหน้าที่ของสถาบันการศึกษาอยู่โดยตรง แต่สถาบันศาสนาและสถาบันครอบครัวก็มีแนวโน้มที่จะได้รับการถูกผลักดันให้ช่วยเหลือ รับผิดชอบ และรับภาระในด้านนี้ไปด้วย เพราะในความเป็นจริงที่เกิดขึ้นอยู่นี้สถาบันครอบครัวและสถาบันศาสนามีส่วนทำให้อจริยธรรมของคนในสังคมเสื่อมลงไปด้วย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงได้ส่งผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวให้ทำหน้าที่ด้านนี้ลดน้อยลง จนเกือบไม่ได้ทำหน้าที่แล้วด้วย เพราะมีปัญหาครอบครัวแตกแยก และการแยกกันอยู่ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ตามความจำเป็นของการศึกษาและการประกอบอาชีพ ทำให้สถาบันครอบครัวได้รับการกระตุ้นให้หันมาสนใจและปลูกฝังเรื่องนี้ให้แก่สมาชิกเพิ่มขึ้น เพราะเป็นสถาบันสำคัญและเป็นรากฐานของชีวิต

สำหรับสถาบันศาสนายังคงมีความสำคัญและมีบทบาทในเรื่องนี้อยู่ แม้ว่ากาพลักษณ์ของวัดและศาสนาถูกมองไปในด้านเสียอยู่หลายประการ รวมทั้งพระสงฆ์บางรูปและวัดบางแห่งได้ทำหน้าที่ผิดไปจากบทบาทที่ควรจะเป็นแต่การประพาศติศติของพระและวัดส่วนหนึ่งก็เป็นเพียงส่วนน้อย เมื่อเทียบกับจำนวนพระและวัดที่มีอยู่ อีกทั้งรากฐานความเชื่อถือในพระพุทธศาสนาของคนไทยได้หยั่งรากแก้วฝังลึกอยู่ในใจมานาน จึงยากแก่การลบเลือนและยังคงเป็นศูนย์รวม เป็นที่พึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวแก่ประชาชนได้ โดยพระสงฆ์และวัดในพระพุทธศาสนามีแนวโน้มที่จะได้รับการเอาใจใส่ให้ทำหน้าที่ปลูกฝัง จัดเกล้า สร้างจิตสำนึกและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมทำเป็นแบบอย่างให้แก่คนในสังคมมากขึ้น จะมีการศึกษาและการจัดระบบ ระเบียบ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของวัดและพระเพื่อให้ทำหน้าที่ด้านนี้ให้ถูกต้องเหมาะสมขึ้น บางทีอาจมีแนวโน้มให้มีการศึกษาพระธรรมวินัย พระไตรปิฎก และหลักธรรมต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้ากันอย่างจริงจัง เพื่อให้รู้และเข้าใจ

แก่นแท้ของหลักสูตร จะได้นำมาเป็นแนวคิดและแนวทางในการสร้างค่านิยมที่เหมาะสม
รับสังคมใหม่ในอนาคต มากกว่ามีการเข้าใจผิด เชื้อคิดและตีความกันไป ผิดจากหลักสูตรที่
จริงอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ในด้านการปฏิบัติเพื่อส่งเสริมแนวคิด ค่านิยม และจริยธรรมที่พึงประสงค์นั้น สถาบัน
ศึกษาทุกระดับถูกกำหนดความคาดหวังจากสังคมให้ทำหน้าที่นี้โดยตรง แต่จะต้องมีวิธีการที่
เหมาะสม ชัดเจนมากขึ้น และเขาจริงเอาใจมากขึ้นด้วย รวมทั้งสถาบันอื่น ๆ ในสังคม ชุมชน และ
ท้องถิ่นด้วย จะต้องผนึกกำลังกันในการรณรงค์ปลูกฝังและเป็นตัวแบบที่ดีของสมาชิกในสังคม
เฉพาะเยาวชน เพราะหากสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่อยู่แล้วทำอยู่เพียงลำพัง ย่อมไม่เกิดผล
เนื่องจากมีตัวแบบจากสังคมและสิ่งแวดล้อมมากมายที่ปลูกเร้า และเป็นปัจจัยเร่งให้เกิดการ
ประพฤติปฏิบัติตามยังมีอยู่ ดังนั้นจึงต้องมีการร่วมมือกัน รวมทั้งป้องกันแก้ไขและปราบปรามสิ่งที่
ถูกต้อง ไม่เหมาะสม เพื่อให้สังคมมีภาพลักษณ์ที่ดีเกี่ยวกับจริยธรรมในอนาคต

1.6 การร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเปิดมานานแล้ว
คิดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศ จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ในระยะ 50 ปี คือภายหลัง
สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ประเทศไทยรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยเฉพาะโลก
ตะวันตก คือสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาหลายปี ซึ่งในระยะแรกเป็นการให้ความช่วย
ไอแก่ประเทศด้อยพัฒนาด้วยเหตุผลทางการเมือง เพราะเป็นช่วงของสงครามเย็น มหาอำนาจมี
แข่งขันกันโดยใช้นโยบายต่างประเทศ เป็นเครื่องมือสร้างพันธมิตรให้เกิดการยอมรับ เชื่อถือ
ะดำเนินนโยบายตามในเวลาต่อมา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้ประเทศไทยมีแนวนโยบายหลาย ๆ อย่างตามสหรัฐอเมริกา ไม่
จะเป็นการบริหาร การจัดการ แม้กระทั่งการศึกษาด้วย เพราะในช่วงทศวรรษ 2490 หลังจากที
ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกของสหประชาชาติแล้ว ส่งผลให้ได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา
ผ่านองค์การสหประชาชาติอย่างมากหลายอย่าง โดยเฉพาะด้านการศึกษา มีการให้ทุนการ
ษาต่ออัยสหรัฐอเมริกาหลายแขนงวิชา มีการแลกเปลี่ยนผู้เชี่ยวชาญเพื่อวางแผนพัฒนา ปรับปรุง
การศึกษาของไทยในทุกระดับ มีโครงการพัฒนาการศึกษาโดยทดลองการสอนและการจัดรูปแบบ
ศึกษาใหม่ ได้แก่ โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม (Comprehensive School) ซึ่งการทดลอง
โครงการนี้ได้ใช้โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นตัวอย่างด้วย เช่น โรงเรียนในจังหวัดฉะเชิงเทรา
จันทบุรี และชลบุรี นับว่า ภาคตะวันออกเฉียงใต้เป็นแหล่งรองรับโครงการความช่วยเหลือของต่าง
ประเทศโดยตรงมาตั้งแต่อดีต

นับตั้งแต่ทศวรรษ 2490 เป็นต้นมาจนถึงก่อนมีโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก (Eastern Seaboard) ในปี พ.ศ. 2525 เป็นเวลายาวนานกว่า 3 ทศวรรษที่ไทยได้รับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้การดำเนินนโยบายตามสหรัฐอเมริกาในทุกด้าน ทำให้มิได้สร้างความสัมพันธ์กับประเทศอื่นที่สหรัฐอเมริกาไม่สนับสนุนหรือไม่ได้มีนโยบายติดต่อสัมพันธ์ด้วย แม้แต่กับประเทศเพื่อนบ้านของไทยเอง จุดนี้ทำให้ความก้าวหน้าทางวิชาการ ระบบการเรียนการสอน การพัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ เป็นไปในแนวเดียวกับสหรัฐอเมริกา จนมีลักษณะเป็น "อาณานิคมทางภูมิปัญญา" มีผลทำให้องค์ความรู้เดิมของไทยไม่ได้พัฒนาเท่าที่ควรไปด้วย เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องราวเกี่ยวกับพื้นบ้านของไทยไม่ได้มีการศึกษากันอย่างจริงจังและต่อเนื่องเท่าที่ควร นอกจากนี้ผู้นำประเทศ ผู้บริหารการศึกษา ครูอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัยจำนวนมากในช่วงเวลาเกือบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมาล้วนได้รับการศึกษาจากสหรัฐอเมริกาเกือบทั้งหมด ทำให้ความคิดเห็นและความรู้สึกคล้อยตามไปในทิศทางเดียว เมื่อนำความรู้และแนวคิดจากสหรัฐอเมริกามาใช้กับไทย จึงมีหลายอย่างในระบบการศึกษาของไทยที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับสภาพพื้นฐานของสังคม วัฒนธรรม และลักษณะของคนไทย จุดนี้จึงเป็นปัญหาในด้านการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศของไทยที่มีความต่อเนื่องมา

จนกระทั่งมีการพบน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เป็นจุดเริ่มต้นให้ภาคตะวันออกได้รับความสนใจจากรัฐบาลและภาคเอกชน ภาคธุรกิจ และภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการกำหนดทิศทางและแผนพัฒนาภาคตะวันออก โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลมีอาณาเขต 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง มีโครงการพัฒนาให้เป็นเขตอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศเพื่อพัฒนาประเทศในขั้นต่อไปให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในภูมิภาคเอเชีย อีกทั้งเป็นการเปิดประตูประเทศออกสู่เวทีการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้ภาคตะวันออกเป็นเขตรองรับการร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้มีส่วนกระทบต่อการวางแผนสังคม การผลิตบุคลากรในสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีการกำหนดทิศทางเป้าหมาย และดำเนินนโยบายการผลิตบุคลากรเข้าสู่ตลาดแรงงานให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับทิศทางการศึกษาของชาติกันใหม่ โดยเน้นการผลิตกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสาขาที่ยังมีกำลังคนไม่เพียงพอต่อการขยายงานด้านอุตสาหกรรม กำลังคนด้านนี้กลายเป็นสาขาขาดแคลนสำหรับการพัฒนาประเทศ รัฐบาลมีนโยบายเร่งและสนับสนุนการผลิตด้านนี้ โดยพัฒนาการเรียนการสอน วัสดุอุปกรณ์และห้องปฏิบัติการของสถานศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาพร้อมกันทั่วประเทศ มีการจัดสรรทุนการศึกษาให้อย่างมากปีละหลายทุนเพื่อส่งคนไปศึกษาต่อระดับสูงยังต่าง

ภาคในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้เป็นกำลังกลับริมรองรับการเปลี่ยนแปลงทาง
มและความต้องการของตลาดแรงงานได้ทันในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6-7 เป็นผลให้ต้องพึ่ง
ลุดิปล วัสดุอุปกรณ์ วิชาการและผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศอย่างมาก นโยบายการศึกษาต้อง
ให้สอดคล้องกับนโยบายความร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศด้วย

ในขณะเดียวกันการพึ่งพาทั้งทางด้านวิชาการและเทคโนโลยี ตลอดจนเงินทุนและวิธีการ
ต่างประเทศเป็นเวลานานและต่อเนื่องตลอดไปนั้น นักวิชาการไทยเริ่มตระหนักและคิดคำนึง
ใ้ผู้คนที่เหมือนผู้กดขี่ให้ไทยต้องเป็นบริวารทางความคิด และยึดติดกับระบบของต่าง
เทศ อย่างไม่อาจหลุดพ้นได้ จึงก่อให้เกิดความคิดที่จะจัดการศึกษาเพื่อกรพึ่งตนเองและเป็น
องตัวเองให้เป็นเอกราชทางความคิดและภูมิปัญญาบนพื้นฐานของความเป็นไทยซึ่งเหมาะสม
บริบทและรากเหง้าทางวัฒนธรรมของชาติให้มากที่สุด จึงหันมาให้ความสำคัญกับความเป็น
ภูมิปัญญาไทย วิถีชีวิต และแนวคิดแบบไทย มีการสร้างหลักสูตรไทยศึกษา (Thai Studies)
เผยแพร่เรื่องราวของไทยสู่สากลให้ต่างชาติได้ศึกษาและเข้าใจความเป็นไทยมากขึ้น

จากการที่ผู้คิดถึงความคิดและระบบการจัดการศึกษาดูแบบต่างประเทศและรับ
ช่วยเหลือจากต่างประเทศ ซึ่งก็มีความจำกัดในประเทศที่ต้องคิดด้วยมีเพียงไม่กี่ประเทศทำ
ใ้ให้การศึกษารองรับปัญหาความไม่มีจุดยืนและความไม่เหมาะสมในการกำหนดทิศ
ของการศึกษาระยะหนึ่ง รวมทั้งผลกระทบจากระแสสังคมโลกส่งผลให้ต้องหันมาศึกษา
ปรับเปลี่ยนและพัฒนาการศึกษาอันใหม่ให้มีความเหมาะสมอยู่บนแนวคิดแห่งการพึ่งพาตนเอง
เป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุด รูปแบบการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศต้องเปลี่ยนทิศทาง
เป็นการร่วมมือกัน แลกเปลี่ยนกันมากกว่าเป็นการรับเพียงอย่างเดียว รวมทั้งเงินทุนเพื่อการ
และพัฒนาประเทศ ก็จะมีลักษณะของการให้เปล่า หรือให้เพื่อเป็นข้อต่อรองในความจงรัก
และสร้างบารมีแก่ประเทศบริวาร ก็มีแนวโน้มลดลงจนถึงหมดไปเนื่องจากภาวะทางเศรษฐกิจ
การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของโลกแต่เงินทุนระหว่างประเทศจะยังคงมีอยู่ โดยเปลี่ยนรูป
เป็นการให้กู้ยืม หรือมีข้อตกลงแลกเปลี่ยนกันทางวิชาการ หรืออาจมีเงื่อนไขร่วมกันแบ่งความ
คชอบคนละส่วน (Sharing or Joining investement) มากขึ้น อีกทั้งจะมีการสร้างเครือข่ายการ
 (Education Network) อย่างกว้างขวาง มหาวิทยาลัยมีชื่อของต่างประเทศมีแนวโน้มมาตั้ง
เปิดสอนในเมืองไทยและประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์นี้ด้วยหลายแห่งการศึกษาจะมี
ลักษณะเป็นธุรกิจและการพาณิชย์ มีการแข่งขันกันหาผู้เรียน และขยายหน่วยการเรียนการสอน
ายออกไปมากขึ้น

ท่ามกลางกระแสความต้องการจัดการศึกษาบนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเองให้มากที่สุดของไทย นโยบายต่างประเทศของไทยจะมีการปรับเปลี่ยนการกำหนดเป้าหมายในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้วย เริ่มตั้งแต่กลางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 สงครามในอินโดจีนมีทีท่าว่าจะกลายเป็นความรุนแรงลงหันมาประนีประนอมกันมากขึ้น นโยบายต่างประเทศของไทยโดยผู้นำขณะนั้นคือ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้แสดงเจตน์เจาน้อย่างแน่วแน่ที่จะช่วยให้สงครามในอินโดจีนยุติลง ประกาศเจตนารมณ์เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อความช่วยเหลือและร่วมมือกันพัฒนาภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ต่อไป อีกทั้งสร้างความแข็งแกร่งในระดับภูมิภาค เพื่อเป็นกำลังสำคัญและมีอำนาจต่อรองกับภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก ซึ่งก็มีการร่วมมือและรวมตัวกันจัดตั้งเป็นองค์กรระหว่างประเทศเหมือนกัน จุดนี้จึงมีผลกระทบต่อการศึกษาอย่างมาก เพราะต้องเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน และพัฒนาสถาบันการศึกษา พัฒนาหลักสูตรให้มีความเป็นนานาชาติ เพื่อแข่งขันกับต่างประเทศ และเป็นแหล่งที่พร้อมจะรองรับชาวต่างประเทศที่เข้ามาลงทุนในประเทศด้วย

ตามนโยบายขยายความช่วยเหลือและร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้น ภาคตะวันออกมีแนวโน้มเป็นประตูสู่อินโดจีนได้อย่างมาก เนื่องจากสภาพที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดต่อกัน มีการติดต่อค้าขายกันอยู่แล้วในระดับประชาชนของท้องถิ่น ต่อไปในอนาคตหากความขัดแย้งภายในประเทศเพื่อนบ้านยุติลง เกิดความสงบขึ้นภายในแต่ละประเทศ จะมีผลให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาคอาคเนย์นี้เปลี่ยนไปอย่างมาก การศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนครั้งนี้ ต้องมีหลักสูตรที่เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้นกว่าเดิมซึ่งไม่เคยรู้เรื่องราวของกันมากนัก อีกทั้งรู้เพียงด้านเดียวจากประมวลความคิดและความรู้ที่ได้จากชาวตะวันตกเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้าน ดังนั้น ภาพของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจะเปลี่ยนไปจากเดิม การศึกษาเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านจะมีเพิ่มมากขึ้น การแลกเปลี่ยนนักเรียน บุคลากร การท่องเที่ยว การค้า การร่วมมือกันช่วยเหลือกันจะมีมากขึ้น เพราะประเทศเพื่อนบ้านของไทยมีประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์ร่วมกันมาช้านานตั้งแต่อดีต สังคม และวัฒนธรรมมีความคล้ายคลึงกัน จะเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ร่วมมือกันได้อย่างสะดวก ประกอบกับสภาวะเศรษฐกิจของโลกจะเป็นแรงผลักดันให้นานาชาติหันมาสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกันมากขึ้น เนื่องจากไม่มีชาติใดสามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้อีกต่อไป ความร่วมมือจะเกิดขึ้นแม้จะมีระบอบการปกครองที่แตกต่างกันก็ตาม แต่จะไม่เป็นอุปสรรคขวางกั้นอีกต่อไป โดยเฉพาะมีองค์การอาเซียน (Asean) ที่จะช่วยประสานงาน และสร้างสัมพันธ์กันอยู่แล้ว จึงมีโอกาสมากขึ้นในด้านนี้

2. ผลการวิเคราะห์แนวโน้มของการจัดการศึกษาของภูมิภาคตะวันออกของไทยในระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในต้นศตวรรษที่ 21

2.1 แนวโน้มการจัดการศึกษาในภาพรวม (เชิงนโยบาย)

ผู้เชี่ยวชาญให้พรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ภาคตะวันออกจะต้องมีนโยบายดำเนินการจัดการศึกษาให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยมีแผนปฏิบัติการหรือโครงการที่รองรับการดำเนินการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสำหรับภูมิภาคในทุกระดับของการศึกษาให้สอดคล้องและสนับสนุนกันกับนโยบายกลางของชาติ ไม่ควรเป็นการกำหนดโดยส่วนกลางแล้วภูมิภาครับมาปฏิบัติอย่างเดียเพราะทำให้เกิดปัญหาความไม่เข้าใจกันและไม่เห็นด้วย รวมทั้งไม่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด

นโยบายการศึกษาจะต้องจัดเพื่อก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นสุข ไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมและประชากรในพื้นที่เดิมกับประชากรที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ รวมไปถึงกระจายโอกาสให้คนในสังคมได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยไม่จำกัดเพศ วัยฐานะ และสภาพร่างกาย

นอกจากนี้จะต้องมีการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่นที่ทำหน้าที่โดยตรงด้านพัฒนาการศึกษา วางแผนปฏิบัติงานจัดเครือข่ายทางการศึกษาเพื่อคนในพื้นที่ที่รับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีอำนาจในการบริหารดำเนินการได้จนเกิดความคล่องตัว ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีส่วนตรวจสอบการดำเนินงาน และถ่วงดุลอำนาจของฝ่ายบริหารในท้องถิ่นด้วย

การจัดหลักสูตรในทุกระดับการศึกษาจะต้องมีความยืดหยุ่นและหลากหลายมากขึ้น มีเรื่องราวของภูมิภาคไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภาษา วรรณกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อให้รู้และเข้าใจตนเองและเห็นแนวทางพัฒนาตนเองให้เหมาะสม เป็นรากฐานของการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) และการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาจะต้องมีลักษณะเด่นของแต่ละระดับ เพื่อมุ่งผลิตผู้เรียนให้มีความสามารถและมีทักษะในด้านนั้นจริง เช่น รู้ภาษาต่างประเทศดี รู้ภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นดี รู้จักการใช้และการผลิตเครื่องมือ อุปกรณ์สมัยใหม่ดี เป็นต้น

เนื่องจากอาชีพรับราชการมีแนวโน้มบรรจู้ข้าราชการใหม่ลดลงและบริษัทงานเอกชนมีแนวโน้มใช้กำลังคนลดลงเช่นกัน เพราะมีการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีแทนกำลังคนมากขึ้น ดังนั้นการศึกษาจะต้องเน้นการประกอบอาชีพอิสระให้มากขึ้น ให้รู้จักสร้างงานเองหรือพัฒนางานเดิมของครอบครัว ของบรรพบุรุษให้ทันสมัยขึ้น จึงต้องมีการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น อาชีพการงานของท้องถิ่นที่ทำกันมา และทำกันอยู่แล้วในครัวเรือนเพื่อให้คนรุ่นใหม่ได้พัฒนางานเหล่านี้จนเป็นอาชีพหลักและสร้างรายได้แก่ประเทศชาติโดยรวม

สิ่งสำคัญสำหรับสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงคือโลกกลายเป็นบ้านหลังใหญ่หลังเดียว ไม่มีพรมแดนปิดกั้น สังคมกลายเป็นสังคมข่าวสาร หรือสังคมสารสนเทศ (Information Society) มีข้อมูลมากมายที่ต้องเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ดังนั้นการศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนวิธีสอนให้ผู้เรียนมีวัดสำนึกในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง สนใจใฝ่รู้อยู่เสมอ ตีความความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ มีใจเปิดกว้างรับฟังข้อมูลและความรู้ใหม่ตลอดเวลาเรียนรู้การปรับตัวให้ทันกระแสการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตและพิจารณาความถูกต้อง-ผิด พินิจพิจารณาเหตุ-ผลที่ข้อมูลที่ได้รับ กลับกรองความถูกต้องได้อย่างเหมาะสม

ในขณะที่เดียวกันการจัดการศึกษามีแนวโน้มจัดในลักษณะบูรณาการ (Integration) มากขึ้น เพราะโลกแคบลง มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ง่ายและสะดวกขึ้น เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตประจำวันได้มากขึ้นและเพื่อความสมดุลของการใช้ชีวิตในอนาคตที่ไม่ใช่ลักษณะตัวอย่างเสียอย่าง แต่จะมีการปรับวิชาการ แต่ละแขนงเข้าหากัน หลักสูตรแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary) จะมีมากขึ้น ลักษณะจะผสมผสานความรู้ทางวิทยาศาสตร์กับสังคมศาสตร์ เทคโนโลยีกับธรรมชาติวัฒนธรรมกับนวัตกรรม ที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกันมีผลต่อกัน

เรื่องของกลไกการจัดการศึกษา การบริหารและการพัฒนาการศึกษามีแนวโน้มเปลี่ยนไป เพราะจะมีการกระจายอำนาจมากขึ้น ในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นจะมีการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาของภูมิภาคให้ดีขึ้น เพราะการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้เกิดการเรียนรู้ของภูมิภาคอื่น เกิดการเปรียบเทียบกับภูมิภาคของตนจะเป็นตัวกระตุ้นให้ท้องถิ่นหันมาสนใจพัฒนา ปรับปรุงการศึกษาของภูมิภาคตนเองมากขึ้น เพื่อดึงดูดให้คนในภูมิภาคเรียนอยู่ในภูมิภาคมากขึ้น และดึงดูดคนต่างภูมิภาคให้มาเรียนในภูมิภาคมากขึ้นด้วย ฉะนั้นการร่วมมือกันมีในระยะแรกอาจมีปัญหาการทำงานเพราะคิดที่ต้นสังกัดตามระบบบริหาร แต่จะค่อย ๆ มีการประสานกันมากขึ้น ช่วยกันติดตามผล ประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งในส่วนที่ตนรับผิดชอบและส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง มีการขอยืมตัวบุคลากรมาช่วยงาน สร้างกลุ่มหรือคณะทำงานเฉพาะกิจกันมากขึ้นในอนาคต

2.2 แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทรรศนะในเรื่องนี้ว่า ชื่อเรียกของการศึกษาระดับนี้ยังไม่เป็นเอกภาพสร้างความไม่เข้าใจกันได้แม้ในกลุ่มนักการศึกษาเองก็อาจทำให้สับสน เช่น การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การศึกษาระดับอนุบาล การศึกษาก่อนภาคบังคับ ฯลฯ รวมทั้งขอบข่ายของงานว่าจะเป็นการเรียนการสอนอยู่ระดับไหนหรือส่วนไหน เพราะมีความเกี่ยวข้องกับงานของศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์เลี้ยงเด็กอ่อน ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน หรือศูนย์เลี้ยงเด็กเล็ก คือ Nursery ต่าง ๆ ในอนาคตหาก

มีการปฏิรูปการศึกษา จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ลงตัวแล้ว จะต้องหันมาพิจารณาการศึกษาระดับนี้ให้มากด้วยว่าจะจัดอย่างไร เรียกชื่ออย่างไร เพราะความหลักวิชา การศึกษาระดับนี้มีความสำคัญมากเช่นกัน มีแนวโน้มแพร่หลายมากขึ้น ประชาชนมีความต้องการมากขึ้น เพราะโครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนไปจากเดิม มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น โครงสร้างสังคมก็เปลี่ยนไปเพราะบทบาทผู้หญิงในการทำงานนอกบ้านมีมากขึ้น การศึกษาระดับนี้จึงจำเป็นมากขึ้นด้วย มีสถานศึกษากระจายอยู่แล้วตามหัวเมืองและตัวอำเภอใหญ่ มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นด้วยและมีลักษณะเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งที่นิยมกันแพร่หลายในสังคมเมือง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการศึกษาระดับนี้มีใช้เป็นการศึกษาภาคบังคับ รัฐบาลไม่มีนโยบายจัดการศึกษาระดับนี้เอง เพียงแต่ทำให้เป็นตัวอย่างและเป็นหลักปฏิบัติเท่านั้น จึงทำให้การกระจายการศึกษาระดับนี้ไม่ทั่วถึง แต่สนับสนุนให้ภาคเอกชนดำเนินการ จึงเกิดความไม่เสมอภาคทางการศึกษา เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเข้าศึกษาทำให้คนมีฐานะดีเท่านั้น และคนในเมืองเท่านั้นที่มีโอกาส อีกทั้งความต้องการของคนในชนบทและความจำเป็นด้านนี้ยังไม่ีมีมากเมื่อเทียบกับคนในเมือง เพราะโครงสร้างทางสังคมชนบทยังอำนวยความสะดวกให้สถาบันครอบครัวดูแลเด็กได้เอง จึงมีความจำเป็นน้อยกว่าคนในเมือง ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานของรัฐบาลเองก็มีหลายสังกัดที่จัดการศึกษาระดับนี้ ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กรมศาสนา กรมพัฒนาชุมชน ฯลฯ แม้มองว่าเป็นการกระจายอำนาจแต่สร้างความเป็นเอกภาพ เพราะมีปัญหาเรื่องคุณภาพและมาตรฐานของแต่ละแห่งเป็นปัญหาใหญ่เกิดขึ้นตามมา

รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบและตระหนักถึงปัญหาการศึกษาในระดับนี้ซึ่งมีนานพอควร พยายามหาทางแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงผู้เรียนให้ได้ประโยชน์ เช่น มีแนวคิดที่จะให้การศึกษาระดับนี้เป็นการศึกษาภาคบังคับเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนประถมศึกษา และถ้าเห็นได้จะเปิดสอนในโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อความสะดวกคล้อยกับหลักวิชาแต่เพราะรัฐบาลไม่มีนโยบายให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ เนื่องจากมีปัญหาในการปฏิบัติ เช่น ต้องใช้งบประมาณสูงมาก จึงดำเนินการต่อไปไม่ได้เท่าที่ควร แต่สนับสนุนให้จัดระดับนี้ในโรงเรียนประถมศึกษาเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรร่วมกันได้ ดังที่จัดอยู่ในปัจจุบันทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน และมีแนวโน้มจะขยายตัวไปมากขึ้นเพราะรัฐบาลมีโครงการอนุบาลชนบท และเอกชนมีแนวโน้มขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาเปิดสอนต่อจากระดับอนุบาล เพื่อให้เด็กและผู้ปกครองสะดวกมากขึ้น ไม่ต้องหาที่เรียนใหม่ อีกทั้งเป็นความนิยมในสถาบันเดิมด้วย รัฐบาลมีการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาและสนับสนุนด้านเงินทุนอยู่แล้วส่วนหนึ่ง เพื่อเปิดโอกาสให้กระจายการศึกษาอย่างทั่วถึงมากขึ้น

ในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน จะมีการจัดหลักสูตรและจัดระบบการเรียนการสอนตามหลักวิชามากขึ้น ครูผู้สอนจะเรียนจบมาเฉพาะทาง ได้รับการฝึกเฉพาะด้าน ทำให้มีความรู้ความเข้าใจโดยตรง ช่วยให้เด็กพัฒนาความพร้อมตามพัฒนาการของวัยได้อย่างเหมาะสม แต่ปัญหาจากค่านิยมของสังคมที่ต้องการให้สอนเนื้อหาวิชาเพื่อมุ่งเน้นศึกษาค้นคว้าระดับสูงยังคงมีอยู่ ทำให้การศึกษาระดับนี้ยังคงมีการสอนเนื้อหา แต่จะมีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาที่ใช้สอนให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เพราะในอนาคตหากมีการปฏิรูปการศึกษา มีการจัดระบบการประถมศึกษาให้มีมาตรฐานและเป็นการศึกษาให้เปล่า จะทำให้การแข่งขันกันเข้าโรงเรียนดัง ๆ มีแนวโน้มลดลง การจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนจะจัดได้ความหลักวิชามากขึ้น มีการปรับเนื้อหา ปรับวิธีการ และจัดสภาพแวดล้อมให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนระดับนี้เหมาะสมขึ้น

ขณะเดียวกันมาตรฐานด้านคุณภาพของสถานศึกษา ความพร้อมของบุคลากร วิธีดำเนินการสอน ตลอดจนการวัดผลการศึกษาระดับนี้มีแนวโน้มดำเนินการตามหลักวิชามากขึ้น เพราะเป็นการวางรากฐานที่ดีให้แก่เด็กและช่วยป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมาเมื่อเด็กไปเรียนต่อระดับประถมศึกษาแล้วพบว่าพื้นฐานความรู้แตกต่างกัน ทำให้ระดับประถมศึกษาต้องประสบปัญหาในเรื่องการจัดการเรียนการสอนดังที่เป็นอยู่ มีความแตกต่างมากระหว่างเด็กที่เรียนอนุบาลกับไม่ได้เรียน หรือเรียนอนุบาลที่ต่างสังกัดต่างมาตรฐานกันมา ก่อให้เกิดปัญหาการเรียนระดับประถมมาโดยตลอด

จุดเน้นของการศึกษาระดับนี้ ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าจะต้องเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควบคู่ไปกับกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการ และมีเนื้อหาวิชาการสอดแทรกอยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม และจะต้องเป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกสถานศึกษาหรือมีความแตกต่างกันให้น้อยที่สุด เพื่อสร้างค่านิยมใหม่ให้เด็กรักโรงเรียน รักการเรียน เห็นการเรียนเป็นเรื่องสนุกและมีความสุขกับการเรียน แต่ก็ต้องมีความรู้ใหม่ ๆ เช่น ภาษาคำต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ให้เรียนด้วยในขอบเขตที่เหมาะสม เพราะเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตในอนาคต อีกทั้งการศึกษาระดับนี้เด็กในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสมควรจะเข้าเรียน และมีแนวโน้มต้องพึ่งการศึกษาระดับนี้มากขึ้น เพราะบทบาทของครอบครัวลดลง ความต้องการของสังคมมากขึ้น การเตรียมความพร้อมก็จำเป็นขึ้นไปด้วยตามลำดับ

2.3 แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า เป็นการศึกษาภาคบังคับ (Compulsory Education) ตามกฎหมายการศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐบาลที่ต้องดูแลจัดการศึกษาระดับนี้ให้ทั่วถึงและเพียงพอ อีกทั้งต้องปรับปรุงคุณภาพให้มีมาตรฐานทัดเทียมกัน เพราะเยาวชนทุกคนต้องผ่านการศึกษาระดับนี้ แต่การศึกษาระดับนี้มีเพียง 6 ปี ซึ่งนับว่าน้อยเมื่อเทียบกับประเทศอื่นที่

พัฒนาแล้ว ในอนาคตจะต้องมีการขยายการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ก็อย่างน้อยต้องเป็น 9 ปี จนถึง 12 ปี แต่อาจไม่เรียกว่าการศึกษาภาคบังคับ เพราะคำว่าบังคับเป็นการริครอบเสรีภาพ และขัดกับสิทธิอันพึงมีของประชาชนได้ในความรู้สึกรู้สึกและการรับรู้ในระบอบประชาธิปไตย ควรเรียกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Fundamental Education) ซึ่งจำเป็นสำหรับทุกคนที่จะได้รับความรู้ ความเข้าใจ การฝึกหัดเรียนรู้ที่จะต้องใช้และเกี่ยวข้องที่สำคัญอย่างเพียงพอในการดำรงชีวิต

ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพให้ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ให้ทันสมัย เหมาะสมแก่การเรียนรู้ในสังคมสารสนเทศและยุคโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะโรงเรียนแต่ละแห่งต้องมีมาตรฐานทัดเทียมกัน ไม่ควรมีความเหลื่อมล้ำแตกต่างกันมากเกินไป เพราะมีผลต่อคุณภาพของผู้จบการศึกษาซึ่งจะเป็นผลเมืองของประเทศ ในด้านการบริหารต้องมีการกระจายอำนาจเพื่อให้ชุมชนและท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้โรงเรียนได้ประสานสัมพันธ์กับชุมชน ท้องถิ่น ได้ระดมทรัพยากรของท้องถิ่นมาใช้พัฒนาการศึกษาของชุมชนได้อย่างเต็มที่และเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน ไม่ขัดแย้งกัน

นอกจากนี้ในระดับภูมิภาคเองก็จะต้องมีความร่วมมือกันมากขึ้น เพื่อช่วยให้การศึกษาระดับนี้พัฒนาขึ้นไปด้วย จะมีการรวมกันเป็นกลุ่มโรงเรียนตามท้องถิ่นที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกัน แลกเปลี่ยนทรัพยากรและบุคลากรใช้ร่วมกันให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ขณะนี้ก็มีความร่วมมือในเรื่องนี้อยู่บ้างแล้ว เช่น การรวมกลุ่มของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เดียวกันมีกิจกรรมร่วมกัน เช่น แข่งกีฬา แข่งขันตอบปัญหาในวันสำคัญและมีโครงการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น

ในด้านหลักสูตรของการประถมศึกษา ซึ่งต่อไปคงจะไม่เรียกการประถมศึกษาแล้ว เพราะจะเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องปรับปรุงหลักสูตรใหม่ให้มีลักษณะบูรณาการ สอดคล้องกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ชัดเจนขึ้น เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาการต่าง ๆ เช่น ทางวิทยาศาสตร์กับสังคมศาสตร์ ธรรมชาติกับเทคโนโลยีรวมทั้งจะมีการสอนวิชาพื้นฐานอาชีพที่สอดคล้องกับอาชีพในท้องถิ่นให้แก่ผู้เรียนได้นำไปใช้พัฒนางานของครอบครัว และนำไปประกอบอาชีพได้เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะขยายออกไปเป็น 9-12 ปีในอนาคต

กระบวนการเรียนการสอนของการศึกษาระดับนี้มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพราะกระแสความต้องการของสังคมจะส่งผลให้ต้องปรับกระบวนการในโรงเรียน โดยใช้สื่อการสอนและนวัตกรรมทางการศึกษามากขึ้น จะมีวิชาการใหม่ ๆ สอนเพิ่มขึ้น เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของวิชาการที่นำไปพัฒนาประเทศ ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ จะเปลี่ยนวิธีสอนใหม่ให้มีทักษะทางภาษาที่จำเป็น คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน เนื้อหาจะเป็นลักษณะนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน การสนทนา การติดต่อมากขึ้น มีห้องปฏิบัติการทางภาษา อุปกรณ์การสอนที่ทันสมัย

มากขึ้น จะมีการเสริมคอมพิวเตอร์ให้เรียนรู้ระบบ เพื่อจะไปพัฒนาและเรียนรู้โปรแกรมใหม่ ๆ ที่ จะใช้งานได้ต่อไป รวมทั้งมีคอมพิวเตอร์ใช้ในงานด้านธุรการ ทะเบียน วัตถุประสงค์ และหาข้อมูล เช่น ห้องสมุด ฯลฯ แทนการเก็บข้อมูลและหาข้อมูลแบบเก่า

สำหรับครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ซึ่งจะเปลี่ยนเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานในอนาคตนี้ จะเป็นผู้มีความสำคัญมากเพราะต้องทำหน้าที่สำคัญในการวางรากฐานชีวิตและอนาคตของเยาวชน วิชาชีพครูจะมีความหมายและได้รับการพัฒนามากขึ้น ผู้ที่จะสอนได้จะต้องมีใบประกอบวิชาชีพ (Licent) จะมีการประกันคุณภาพการสอนและมีองค์กรวิชาชีพทำหน้าที่อย่างจริงจังมากกว่าที่เป็น อยู่ในปัจจุบัน สังคม ชุมชน และผู้ปกครองจะมีบทบาทตรวจสอบและติดตามการสอนของครูที่มี ค่อบุคลากรให้เป็นที่ไปตามจุดประสงค์ จุดนี้จะทำให้วิชาชีพครูพัฒนาขึ้น ครูจะมีความก้าวหน้าใน สายงานตามหน้าที่ มีใช้ก้าวหน้าเพราะไปผูกกับระบบบริหาร ต้องเป็นผู้บริหาร ต้องวิ่งเต้นไปกับผู้ บริหารผู้มีอำนาจอย่างในปัจจุบัน แต่แนวโน้มจะเน้นที่คุณภาพการสอนโดยตรงมากขึ้น ก่อให้เกิด ความภาคภูมิใจในอาชีพ มีเกียรติ มีการยอมรับเหมือนในอดีตอันยาวนานก่อนนี้ แต่จะมีฐานะ ราย ได้และภาพลักษณ์ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะเริ่มมีการพิจารณาเกี่ยวกับสถานะของครูคุณภาพ ของครู การผลิตครู และแนวโน้มของวิชาชีพครูกันอย่างมาก เพื่อหาแนวทางพัฒนาครูอยู่แล้วโดย ตรง ดังนั้นแนวโน้มจะต้องได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างแน่นอน

2.4 แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทรรศนะในเรื่องนี้ว่า การศึกษาระดับนี้จะกลายเป็นการศึกษาภาคบังคับ ไปด้วยในอนาคต เพราะจะมีการขยายการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นกว่า 6 ปีที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาระดับนี้จะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะเป็ระบบเดียวกันทั้ง 12 ปี ที่รัฐ ต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและเพียงพอกับเยาวชน เพราะเป็นพื้นฐานความรู้ที่คนในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องได้เรียนรู้เพิ่มเติมจากเดิมซึ่งเรียนเพียง 6 ปีนั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในสังคม แบบใหม่แล้ว ถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนแปลงขยายการศึกษาภาคบังคับให้สูงกว่า 6 ปีไม่ทันในอนาคตอัน ใกล้นี้ แต่เด็กในภาคตะวันออกเฉียงใต้จะมีแนวโน้มจะเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นกันมากขึ้น เพราะ ความสะดวกความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานที่รับคนเข้าทำงานตามคุณวุฒิจะเป็นตัวกระตุ้นให้ เด็กสนใจเรียนต่อมากขึ้น เพื่อยกระดับของตนเองอยู่แล้วโดยตรง เพราะเรียนน้อย ทำงานได้ใน ระดับล่าง เงินเดือนน้อย สถานภาพต่ำ ก็ไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วได้เป็นปกติสุข

เมื่อมีความต้องการเข้าศึกษาต่อในระดับนี้มากขึ้น มีแนวโน้มจะส่งผลให้โรงเรียนมัธยม ศึกษาขนาดเล็กได้รับการปรับปรุงและพัฒนาขึ้นเป็นโรงเรียนระดับกลาง สามารถให้บริการแก่ ความต้องการได้มากขึ้นในอำเภอของจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ เพราะการคมนาคมและการ

สาธารณูปโภคที่สะดวกขึ้น ทำให้การเดินทางและติดต่อสื่อสารคล่องตัวตามไปด้วย เด็กจะสามารถเดินทางไปเรียนได้ง่ายขึ้น

สำหรับหลักสูตรและเนื้อหาที่สอนในระดับนี้จะมีการจัดหลักสูตรและบรรจุเนื้อหาใหม่ให้เหมาะสมหากมีการเปลี่ยนแปลงเป็นการศึกษาภาคบังคับ เพราะจะต้องมีความต่อเนื่องกัน โดยถ้าจะพิจารณาคามระดับในขณะนี้ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะมีสื่อการสอนและนวัตกรรมประกอบการสอนมากขึ้นต่อจากระดับประถมศึกษา จะมีการเน้นวิชาการสมัยใหม่ เช่น ภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ในระดับที่สูงขึ้น ฝึกปฏิบัติให้มีทักษะในการใช้ได้ จะได้ปฏิบัติจริงจากอุปกรณ์สมัยใหม่ เช่น เรียนภาษาจากแท็บ จากวิดีโอ จากโทรทัศน์ และจากอาจารย์เจ้าของภาษาที่สามารถจ้างสอนหรือมีโครงการแลกเปลี่ยนกัน

นอกจากนี้การศึกษาที่จะเปลี่ยนไปเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องมีวิชาการคู่กับวิชาชีพ เพื่อฝึกให้เด็กได้มีทักษะต่อการอาชีพ มีทัศนคติที่ดีกับอาชีพในท้องถิ่น อาชีพของบรรพบุรุษสามารถพัฒนางานส่วนนี้ได้ภายหลังจากจบการศึกษาแล้วไม่ศึกษาต่อเนื้อหาส่วนหนึ่งจะต้องประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภาษา วรรณกรรม ภูมิปัญญา อาชีพ วัฒนธรรม ประเพณี ฯลฯ เพื่อให้รู้จักและเข้าใจตนเองมากขึ้น เห็นความเกี่ยวข้องกันในชีวิตประจำวัน และนำไปใช้ได้จริง

ในส่วนของมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจะกลายเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานไปด้วย หากเปลี่ยนระบบการศึกษาใหม่การศึกษาระดับนี้ก็จะมิใช่ขั้นสูง แต่จะเป็นขั้นกลาง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานต่อระดับสูงได้ หรือประกอบอาชีพได้ส่วนหนึ่งหากไม่ได้ศึกษาค่อ ก็จะยังคงแบ่งเป็นสายหรือแผนการเรียนอยู่ แต่จะต้องเน้นวิชาสัมพันธ์ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของแผนการเรียนด้วย เช่น สายวิทยาศาสตร์ จะเพิ่มวิชาด้านช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม สายศิลปศาสตร์จะเพิ่มวิชาด้านธุรกิจ การท่องเที่ยว การบริการ การปฏิบัติงานในสำนักงาน ภาษา คอมพิวเตอร์ และมีการศึกษาดูงานจากสถานประกอบการ เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากนี้จะยังคงมีการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรควบคู่กันไป โดยเฉพาะกิจกรรมเสริมหลักสูตรจะมีโครงการต่าง ๆ เสริมคุณลักษณะด้านนี้เพิ่มขึ้น

ในด้านการบริหารมีแนวโน้มที่โรงเรียนมัธยมศึกษาจะมีความร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขัน เพราะจะช่วยกันกระจายโอกาสทางการศึกษาให้เด็กได้มีโอกาสศึกษาต่อมากขึ้นทั้งในระดับอำเภอ และจังหวัด ปัจจุบันเริ่มมีโครงการร่วมมือช่วยเหลือกันบ้างแล้ว เช่น โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง โครงการที่ช่วยน้อง คือให้โรงเรียนใหญ่ในจังหวัดเป็นโรงเรียนต้นแบบ และมีการรวมกลุ่มกันระหว่างโรงเรียนในอำเภอ ตำบลเดียวกัน เป็นลักษณะโรงเรียนในเครือ ช่วยทำโครงการ กิจกรรมเสริมร่วมกัน ทำเอกสารประกอบการสอน ออกข้อสอบร่วมกัน แลกเปลี่ยนอาจารย์และอุปกรณ์การ

สอนกัน รวมทั้งมีการติดตามผลประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงงานร่วมกัน ในอนาคตมีแนวโน้มจะทำเป็นระบบมากขึ้น เพื่อช่วยกันพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนในส่วนภูมิภาค

ส่วนครูซึ่งเป็นบุคลากรสำคัญของการศึกษา มีแนวโน้มก้าวหน้าในสายงานมากขึ้น มีโอกาสศึกษาต่อระดับสูง ซึ่งขณะนี้มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาโทและเอกมากขึ้น มีการทำผลงานเพื่อเลื่อนระดับมีตำแหน่งทางวิชาการในสายการสอน เป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานได้พัฒนา สร้างสรรค์ผลงานและนำไปใช้ได้ นอกจากนี้การเป็นครูสอนระดับนี้จะมีการแข่งขันกันสูงขึ้น เพราะต้องทำผลงานเพื่อความก้าวหน้าของตนเอง การเลื่อนระดับสูงขึ้นต้องมีผลงานประกอบด้วย จึงเป็นแรงกระตุ้นให้ครูต้องทำ และจะมีการวางแผนในการพิจารณาการเลื่อนระดับให้เหมาะสมขึ้น เพื่อป้องกันมิให้ครูทิ้งการสอนเพื่อไปทำผลงานอย่างเดียว จะมีสัดส่วนการพิจารณาที่สมดุลระหว่างการสอน การทำผลงาน การบริหาร การบริการต่าง ๆ ในขอบข่ายงานที่ครูต้องรับผิดชอบ และมีมาตรการตรวจสอบการแอบอ้าง ลอกเลียน หรือหมุนเวียนผลงานกันอย่างรอบคอบรัดกุมมากขึ้น ครูจะมีความก้าวหน้าในอาชีพ มีความภาคภูมิใจในอาชีพเพราะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างและพัฒนากำลังคนของชาติในการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีอย่างต่อเนื่อง

2.5 แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ทรรศนะในเรื่องนี้ไว้ว่า การอาชีวศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ทุกคนควรจะจบการศึกษาระดับนี้เป็นอย่างน้อย เพราะจะได้มีทักษะเบื้องต้น ความรู้และความเข้าใจในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะสังคมภาคตะวันออกมีแนวโน้มเปลี่ยนไปเป็นแหล่งอุตสาหกรรม จะส่งผลให้การศึกษาระดับนี้ขยายตัวมากขึ้นตามไปด้วย เพราะสอดคล้องกับตลาดแรงงาน นอกจากสถานศึกษาจะขยายตัวแล้วสาขาวิชาที่เปิดสอนก็มีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มขึ้น จากจำนวนสาขาเพียงไม่กี่สาขาที่เปิดสอน เช่น ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ ก่อสร้าง เครื่องยนต์ จะมีสาขาใหม่เพิ่มขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ ปีโตรเคมี วัสดุศาสตร์ เส้นใย พอลิเมอร์ เป็นต้น เอกชนก็มีแนวโน้มมาลงทุนตั้งสถานศึกษามากขึ้น รวมทั้งโรงงาน สถานประกอบการ ก็จะเปิดสอนและฝึกหัดคนในสายงานของตนโดยตรง ซึ่งขณะนี้ก็มีอยู่หลายแห่งแล้วและมีแนวโน้มขยายเพิ่มขึ้นต่อไป

นอกจากนี้การอาชีวศึกษามีแนวโน้มขยายตัวเปิดสอนถึงระดับปริญญาตรีมากขึ้นในหลายสาขาไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรรม คหกรรม ช่างอุตสาหกรรม ศิลปกรรม และพาณิชยกรรม ซึ่งขณะนี้ก็มีเปิดสอนกันอยู่ในสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลและขยายออกไปตามสถาบันอุดมศึกษาในลักษณะของหลักสูตรต่อเนื่อง คือ รับคนจบอนุปริญญาเข้าเรียนต่อปริญญาตรี 2 ปี มีมหาวิทยาลัย สถาบันราชภัฏ และสถานศึกษาเอกชนหลายแห่งเปิดสอนอยู่แล้ว อีกทั้งผู้ที่เรียนจบระดับอนุปริญญาด้านอาชีวศึกษา ก็มีแนวโน้มที่จะศึกษาต่อให้จบปริญญาตรีเพิ่มขึ้นด้วย เพื่อความก้าวหน้า ตำแหน่งและโอกาสที่ดีกว่าในการทำงาน กรมอาชีวศึกษายังมีแนวโน้มเปิดสอนหลักสูตรระยะ

สิ้นเพิ่มขึ้นด้วย เพราะมีคนสนใจเรียนเพื่อนำไปประกอบอาชีพเสริม มีรายได้เพิ่มเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น หลักสูตรระยะสั้นของกรมอาชีวศึกษามีแนวโน้มเปิดสอนกันแพร่หลายมากขึ้น โดยเฉพาะในวิทยาลัยสารพัดช่าง ซึ่งจะเปิดสอนอาชีพของท้องถิ่น เช่น ทำอาหารพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน ฯลฯ มากขึ้นด้วย เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น และสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านให้พัฒนาต่อไป ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนและนำไปประกอบอาชีพอิสระได้

ในด้านหลักสูตรปกติ การอาชีวศึกษามีแนวโน้มเน้นการปฏิบัติมากขึ้น โดยฝึกฝนเฉพาะด้านอย่างจริงจังให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพราะมีการประสานงานกับสถานประกอบการ เพื่อศึกษาดูงานเกี่ยวกับระบบการทำงานจริงในโรงงาน มีโอกาสฝึกปฏิบัติกับเครื่องมือ อุปกรณ์ ที่ใช้กันอยู่จริงในสถานประกอบการแต่ละประเภท เป็นการแก้ปัญหาขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ในสถานศึกษาได้ทางหนึ่ง

ส่วนครูผู้สอนในสายอาชีวศึกษาจะได้รับการพัฒนามากขึ้น มีโอกาสศึกษาต่อเพิ่มวุฒิให้สูงขึ้น เพราะมีหลักสูตรเปิดสอนระดับปริญญามากขึ้น ทำให้ครูได้ศึกษาต่อ มีโอกาสก้าวหน้าในสายงาน นอกจากนี้ยังมีความร่วมมือกับสถานประกอบการ โดยจัดอบรมครู เป็นหลักสูตรระยะสั้น เพิ่มพูนความรู้ให้ครูมีความรู้เฉพาะด้านมากขึ้น โรงเรียนและวิทยาลัยอาชีวศึกษาหลายแห่งมีการเชิญผู้มีประสบการณ์จากโรงงานมาสอนเป็นอาจารย์พิเศษ เพื่อถ่ายทอดทักษะและประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียนและช่วยแก้ปัญหาขาดแคลนครูได้ทางหนึ่ง และเป็นการแก้ปัญหาที่โรงงานมักประสบ คือ โรงเรียนผลิตบุคลากรไม่ตรงกับความต้องการ และไม่สามารถปฏิบัติงานได้จริงตามสาขาที่จบไป ดังนั้นทั้งโรงเรียนและโรงงานจะมีความร่วมมือประสานงานกันมากขึ้น

สำหรับหลักสูตรอาชีวศึกษาทั้งระดับ ปวช. ปวส. และปริญญาตรี มีแนวโน้มจะเพิ่มวิชาสามัญที่จำเป็นมากขึ้นได้แก่ ภาษาอังกฤษ เพราะต้องใช้ในการปฏิบัติงานและศึกษาระดับสูงขึ้น วิชาทางสังคมศาสตร์ ได้แก่ ความรู้รอบตัวด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตประจำวัน และวิชาด้านคุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งเสริมสร้างให้มีจิตสำนึกในการทำงาน การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

ด้านการลงทุนทางการศึกษา การอาชีวศึกษาโดยเฉพาะสาขาพาณิชยกรรม และช่างอุตสาหกรรม มีแนวโน้มที่เอกชนจะลงทุนตั้งสถานศึกษาระดับนี้ในภาคตะวันออกมากขึ้น เพราะใกล้กับสถานประกอบการ สามารถผลิตกำลังคนตอบสนองตลาดแรงงานได้โดยตรง ขณะนี้ก็เริ่มมีการจัดตั้งสถานศึกษาในเขตอำเภอที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรมกันบ้างหลายแห่งแล้ว อนาคตการแข่งขันกันจะมีสูงขึ้น ส่งผลให้มีการพัฒนาการศึกษาในระดับนี้ไปด้วยพร้อมกัน

2.6 แนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะในเรื่องนี้ไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาไม่ว่าเป็นต้องมีรูปแบบเป็นมหาวิทยาลัยเท่านั้น แต่อาจมีรูปแบบเป็นวิทยาลัย ศูนย์ หรือสถาบันเฉพาะทางได้หลากหลายมากขึ้นตามความจำเป็น ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงยังมีอยู่น้อยแห่งทั้งของรัฐและเอกชน แต่มีแนวโน้มจะขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างแน่นอนในอนาคต

สถาบันอุดมศึกษาโดยหลักการมีหน้าที่ 4 อย่าง คือ สอน วิจัย ให้บริการชุมชน และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงมีจำนวนไม่มากนัก คือ มีมหาวิทยาลัยของรัฐ 1 แห่ง มหาวิทยาลัยเอกชน 2 แห่ง สถาบันราชภัฏ 2 แห่ง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 1 แห่ง และสถาบันเฉพาะทางอีก 3 แห่ง ซึ่งมีมาเก่าแก่และยังมีความร่วมมือกันไม่มากนัก มีบ้างเพียงการสอนคือเชิญบุคลากรของบางสถาบัน ไปช่วยสอนหรือไปบรรยายพิเศษ ทำวิจัยร่วมกันบางเรื่อง งานบริการชุมชน และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมีเป็นครั้งคราวในเทศกาลวันสำคัญต่าง ๆ ในรอบปี ต่อไปมีแนวโน้มร่วมมือกันพัฒนาบุคลากรในสถาบัน เช่น มีหลักสูตรเฉพาะทางระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยจะเปิดสอนระดับบัณฑิตศึกษาเพื่อให้นักอาจารย์และบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ มาเรียน เพื่อยกวิทยฐานะเพิ่มพูนความรู้และเป็นโครงการร่วมมือกันผลิตบุคลากรระดับสูงขึ้น

แนวโน้มของสถาบันอุดมศึกษาจะเกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงมีโอกาสเป็นไปได้มาก เพราะยังมีสถาบันอยู่น้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ และจากสภาพที่ตั้งซึ่งไม่ไกลจากกรุงเทพมากนัก การเดินทางสะดวก ขณะนี้มหาวิทยาลัยหลายแห่งในกรุงเทพฯ มีโครงการขยายวิทยาเขตมาทางภาคตะวันออกเฉียงแล้ว เอกชนก็มีแนวโน้มมาจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียง เปิดสาขาสอนที่ตรงกับตลาดแรงงานและยังมีแนวโน้มที่จะเกิดจากความร่วมมือกับต่างประเทศจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะทางอีกหลายโครงการ ลักษณะเช่นนี้จะทำให้ภาคตะวันออกเฉียงมีรูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาที่หลากหลายมากขึ้น มีทั้งของภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษานานาชาติ ความโดดเด่นจะมีมากขึ้นด้วยสถาบันแต่ละแห่งจะสร้างหลักสูตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อเป็นจุดขายและจุดเน้นของแต่ละแห่งทำให้เกิดหลักสูตรที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งหลักสูตรภาคปกติ ภาคพิเศษ ภาคสมทบ และหลักสูตรระยะสั้นจัดอบรมเฉพาะด้านสำหรับบริการผู้สนใจและผู้ต้องการเรียนเพื่อเสริมความรู้หรือนำไปใช้ประกอบอาชีพเสริมได้ตามความต้องการซึ่งเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของภูมิภาคในอนาคต

นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาของไทย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มที่จะปรับเปลี่ยนระบบการบริหารภายในสถาบันกันใหม่ จะมีการปรับรื้อระบบ (Re-engineering) ปรับองค์การภายใน (Re-organizing) ปรับโครงสร้างและกำหนดหน้าที่ (Re-structure & function) เพื่อให้เกิดความ

คล่องตัว มีความยืดหยุ่นสามารถปรับปรุง แก้ไขและดำเนินการได้ทันและสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง จะมีการยกเลิกกฎเกณฑ์ ระเบียบหรือข้อบังคับบางอย่างที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และทำให้เกิดความไม่คล่องตัว ความเป็นระบบแบบราชการ (Bureaucratic System) จะลดลงเพื่อให้สะดวกในการบริหารงานบางอย่าง เช่น การเงิน การบริหารบุคคล และการวิจัย จะทำได้มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้จะส่งผลให้มหาวิทยาลัยต้องสร้างระบบ องค์กรและการดำเนินงานภายในของตนเองมากขึ้น จะมีการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การบริหาร และการทำงานของประชาคมในมหาวิทยาลัยไปในอีกรูปแบบหนึ่ง หลักสูตรจะมีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการของสังคม การเรียนการสอนจะเน้นวิชาการควบคู่กับวิจิตร เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงมากขึ้น การบริหารการทำงานจะมีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพตามผลงานซึ่งจะมีตัวดัชนีชี้วัดการประเมินผลตามหลักวิชา

สำหรับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบอื่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีจุดเน้นเปิดสอนสาขาที่เป็นความต้องการของสังคมมากขึ้น เช่น ด้านวิศวกรรมศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ บัญชี นิเทศศาสตร์ สื่อสารมวลชน ภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้จะมีจุดเน้นหรือขยายการผลิตในสาขาที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศและพัฒนาคุณภาพชีวิตเช่น แพทย์ พยาบาล สาธารณสุข มหาวิทยาลัยเดิมที่มีอยู่ในภูมิภาคก็มีแผนจะเปิดสอนผลิตบุคลากรด้านนี้มากขึ้น สถาบันที่จะมาจัดตั้งใหม่ทั้งภาคเอกชนหรือภาครัฐ ที่ขยายวิชาเขตมาจากมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง ก็มีแนวโน้มผลิตบัณฑิตด้านนี้เป็นส่วนใหญ่ด้วยเช่นกัน

ในการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มจะพัฒนาหลักสูตรให้มีความเป็นนานาชาติ (Internationalization) มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของนโยบายการศึกษาจากทบวงมหาวิทยาลัยที่ต้องการให้การศึกษาระดับอุดมศึกษามีความเป็นสากล เพื่อเสนอเป็นทางเลือกทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดการลงทุนจากต่างประเทศ และเป็นการยกระดับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของไทยไปด้วย สถาบันอุดมศึกษามีแนวโน้มเปิดหลักสูตรที่สอนเป็นภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ (English Program) มากขึ้นในสาขาต่าง ๆ จะมีการร่วมมือกับต่างประเทศเปิดสอนหลักสูตรร่วมกัน มีลักษณะเป็นทวิหลักสูตร (Sandwich Program) คือเรียนในประเทศไทย เป็นภาษาอังกฤษครึ่งหนึ่งของหลักสูตรและไปเรียนกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศที่สอนร่วมกันอีกส่วนหนึ่ง ตลอดจนมีการทำวิจัยและแลกเปลี่ยนบุคลากรในสาขาที่เกี่ยวข้องกันมากขึ้น

เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและก้าวไปสู่การพัฒนาที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด ความต้องการของคนในการเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมีมากขึ้น เพราะการศึกษาเป็นบันไดสร้างความก้าวหน้าและความสำเร็จในชีวิต คนในภูมิภาคจะมีแนวโน้มต้องการศึกษาค่อกันมากขึ้น

โอบสายสามัญ และสายอาชีวศึกษา รวมทั้งผู้จบปริญญาตรีไปแล้วทำงานอยู่ในสถานประกอบ จะมีความต้องการเรียนต่อระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อเพิ่มพูนคุณวุฒิและก้าวหน้าในสายงาน อีกทั้ง บัณฑิตศึกษาก็ต้องพึ่งหาสถานประกอบการอยู่แล้วเพื่อเป็นแหล่งดูงาน และปฏิบัติการของนัก ก ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษากับสถานประกอบการมีแนวโน้มจะร่วมมือกันเปิดหลักสูตรทั้งระยะ และระยะยาวเพื่อพัฒนาบุคลากรให้ตรงตามความต้องการมากขึ้น ซึ่งเริ่มมีโครงการผลิต ภาคร่วมกันบ้างแล้วในพื้นที่

ในส่วนมหาวิทยาลัยของรัฐหลายแห่งมีโครงการขยายวิทยาเขตไปตั้งในจังหวัดที่ยังไม่มี ับนอุดมศึกษา เช่น ปราจีนบุรี สระแก้ว ระยอง ตราด เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึง ยิ่งกว่านั้น มหาวิทยาลัยมีแนวโน้มที่จะเปิดความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน จะมีโครงการ ะเปลี่ยนนักศึกษา อบรมครู และทำวิจัยแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคร่วมกัน ซึ่งมีอยู่บ้างแล้ว ขณะนี้ และมีแนวโน้มจะขยายตัวไปมากขึ้น

การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยมีแนวโน้มจะเป็นลักษณะให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Centered) เน้นการศึกษาด้วยตนเอง โดยมหาวิทยาลัยจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศ (Facilities) ต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด เน้นกระบวนการสร้างจิตสำนึกให้มี ธรรม จริยธรรม กระตุ้นให้มีวิจรรณญาณ มีความคิดวิเคราะห์ มีเหตุผลและใช้ปัญญาไปในทาง งามสรรค์สังคม ขณะเดียวกันมหาวิทยาลัยและสถาบันอุดมศึกษาจะมีลักษณะเป็นศูนย์การเรียน (Learning Center) มากขึ้น เป็นแหล่งวิชาการ ความรู้ ความคิดใหม่ เผยแพร่สู่สังคม โดยผ่านหน้าที่ วิชาการให้บริการสังคม มีบทบาทชั้นนำสังคม มีผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่หวังของสังคมในการให้แนว งามแก้ปัญหาสังคมได้ ยิ่งกว่านั้นมหาวิทยาลัยในภูมิภาคของประเทศไทยมีแนวโน้มจะร่วมมือกัน งามเครือข่ายร่วมกันในส่วนภูมิภาค เพื่อพัฒนาการอุดมศึกษามากขึ้น และในระดับภูมิภาคเอเชีย ทัศน์ก็มีความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยของประเทศในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดย งามช่วยเหลือและสนับสนุนขององค์การอาเซียน (Asean) จัดโครงการเครือข่ายมหาวิทยาลัยใน ทัศน์ (Asean Universities Network) มีกิจกรรมแลกเปลี่ยนนักศึกษาเข้าร่วมโครงการทางวิชาการ ะวัฒนธรรมร่วมกันระหว่างประเทศในภูมิภาค จึงเป็นบทบาทอีกก้าวหนึ่งของมหาวิทยาลัยที่มี วมแนวโน้มแสดงหน้าที่ระดับชาติและระดับนานาชาติโดยตรง การจัดการเรียนการสอนจึงต้องจัดให้ วมคล้องกับทิศทางที่จะเปลี่ยนไปให้เหมาะสมด้วย

ตอนที่ 2 : การวิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามตามเทคนิควิธีเดลฟาย

1 ผลการวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และผลกระทบที่มีต่อการ
ศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงใต้ในต้นศตวรรษที่ 21

ตาราง 1 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองและการบริหาร

ข้อคำถาม	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ควอไทล์ ที่ 1	ควอไทล์ ที่ 3	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	แนวโน้ม ที่จะเกิด	ทรงคนะ ของผู้ เชี่ยวชาญ
1. จะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง สู่ท้องถิ่นมากขึ้น	3.90	3.56	3.33	4.36	0.51	มาก	สอดคล้อง
2. จะมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่หลากหลาย เช่น เมืองพี่เขา เขาสบาล นคร เทศบาลเมืองเพิ่มขึ้น	3.64	3.46	2.71	4.17	0.73	มาก	สอดคล้อง
3. จะมีอิสระในการวางแผนและการ ดำเนินงานบริหาร ในส่วนท้องถิ่นมาก ขึ้น	3.77	3.63	3.18	4.19	0.50	มาก	สอดคล้อง
4. จะมีอำนาจตัดสินใจในบางเรื่องขึ้น สู่ระดับจังหวัด	3.35	3.34	2.87	3.95	0.56	พอสมควร	สอดคล้อง
5. จะมีองค์กรระดับท้องถิ่นที่ บริหารงานได้โดยตรง เช่น เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สภาตำบล ฯลฯ เพิ่มขึ้น	4.06	4.33	3.59	4.56	0.48	มาก	สอดคล้อง
6. จะมีลักษณะประสานงานเพื่อการ บริหารมากกว่าการปกครองโดยสั่ง การจากส่วนกลาง	3.61	3.33	2.86	4.17	0.65	มาก	สอดคล้อง
7. จะมีการปกครองตนเองมากขึ้นใน ระดับจังหวัด เช่น เลือกลงผู้ว่าราชการ จังหวัดของตนเอง	2.50	2.47	1.75	3.18	0.71	พอสมควร	สอดคล้อง
8. จะมีการร่วมมือกันระดับจังหวัดใน ส่วนภูมิภาคเพื่อพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน	3.73	3.60	2.85	4.30	0.72	มาก	สอดคล้อง
9. จะมีการประสานสัมพันธ์กันระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเพื่อพัฒนา จังหวัดนั้น	3.90	3.87	3.31	4.40	0.54	มาก	สอดคล้อง
10. จะมีการให้ความสำคัญกับการศึกษา เพิ่มขึ้นในทุกรูปแบบของการปกครอง และการบริหารส่วนท้องถิ่น	3.76	3.57	3.19	4.19	0.49	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ในระดับมาก มีจำนวน 8 ข้อ ซึ่งตรงกับแนวคิดของการปฏิรูปทางการเมืองที่จะมีขึ้นในอนาคต คือ

1. จะมีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นมากขึ้น (ลำดับที่ 3)
2. จะมีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่หลากหลาย เช่น เมืองพัทยา เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เพิ่มขึ้น (ลำดับที่ 7)
3. จะมีอิสระในการวางแผนและการดำเนินงานบริหารในส่วนท้องถิ่นมากขึ้น (ลำดับที่ 9)
5. จะมีองค์กรระดับท้องถิ่นทำหน้าที่บริหารรวมได้โดยตรง เช่น เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด สภาตำบล ฯลฯ เพิ่มขึ้น (ลำดับที่ 1)
6. จะมีลักษณะประสานงานเพื่อการบริหารมากกว่าการปกครองโดยสั่งการจากส่วนกลาง (ลำดับที่ 8)
8. จะมีการร่วมมือกันระดับจังหวัดในส่วนภูมิภาคเพื่อพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน (ลำดับที่ 6)
9. จะมีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัดเพื่อพัฒนาจังหวัดนั้น (ลำดับที่ 2)
10. จะมีการให้ความสำคัญกับการศึกษาเพิ่มขึ้น ในทุกรูปแบบของการปกครองและการบริหารส่วนท้องถิ่น (ลำดับที่ 5)

ส่วนอีก 2 ข้อ มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นได้พอสมควรในระดับปานกลาง คือ

4. จะมีอำนาจตัดสินใจบางเรื่องสิ้นสุดเพียงระดับจังหวัด (ลำดับที่ 1)
7. จะมีการปกครองตนเองมากขึ้นในระดับจังหวัด เช่น เลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดของตนเอง (ลำดับที่ 2)

ตาราง 2 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านค่าครองชีพและเศรษฐกิจ

ข้อความ	มัชยฐาน	ฐานนิยม	ควอไทล์		พิสัย		พรรณนา ของผู้ เชี่ยวชาญ
			ที่ 1	ที่ 3	ระหว่าง ควอไทล์	สัมพัทธ์	
1. ค่าครองชีพในภูมิภาคจะวันออกจะสูงขึ้นทุกจังหวัด	4.40	4.30	3.72	4.96	0.61	2.10	สอดคล้อง
2. ประชาชนจะมีรายได้มากขึ้นจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม	3.75	3.74	3.09	4.37	0.64	2.10	สอดคล้อง
3. จะมีการกระจายรายได้แก่การลงทุนของภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจการให้บริการมากขึ้น	3.50	3.63	2.96	4.25	0.64	2.10	สอดคล้อง
4. รายได้หลักของภาคตะวันออก คือ รายได้จากธุรกิจการให้บริการท่องเที่ยวและการพาณิชย์	3.93	3.86	3.41	4.40	0.49	2.10	สอดคล้อง
5. เศรษฐกิจของภูมิภาคส่วนหนึ่งยังขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร	3.76	3.63	3.00	4.26	0.63	2.10	สอดคล้อง
6. เศรษฐกิจของจังหวัดที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกขยายตัวได้เร็วกว่าเศรษฐกิจของจังหวัดในส่วนอื่นของภูมิภาคตะวันออก	4.00	4.13	3.36	4.63	0.63	2.10	สอดคล้อง
7. เศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม	4.07	4.00	3.53	4.66	0.56	มาก	สอดคล้อง
8. เศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกมีส่วนสนับสนุนและลงทุนด้านการศึกษาในภูมิภาคให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น	3.65	3.60	3.02	4.37	0.67	มาก	สอดคล้อง
9. รายได้และเศรษฐกิจของประชาชนส่งผลถึงความต้องการทางการศึกษาต่อระดับสูงขึ้นของประชาชนในภูมิภาค	4.35	4.30	3.82	4.92	0.55	มาก	สอดคล้อง
10. มีแหล่งงานและอาชีพใหม่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมและธุรกิจการบริการ	4.22	4.30	3.80	4.75	0.47	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตความีโอกาสเกิดขึ้นได้ในระดับมาก จำนวนทั้ง 10 ข้อ ซึ่งตรงกับแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม คือ

1. ค่าครองชีพในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้จะสูงขึ้นทุกจังหวัด (ลำดับที่ 1)
2. ประชาชนจะมีรายได้มากขึ้นจากการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม (ลำดับที่ 8)
3. จะมีการกระจายรายได้ จากการลงทุนของภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจการให้บริการมากขึ้น (ลำดับที่ 10)
4. รายได้หลักของภาคตะวันออกเฉียงใต้คือรายได้จากธุรกิจการให้บริการท่องเที่ยวและการพาณิชย์ (ลำดับที่ 6)
5. เศรษฐกิจของภูมิภาคส่วนหนึ่งยังขึ้นอยู่กับผลผลิตทางการเกษตร (ลำดับที่ 7)
6. เศรษฐกิจของจังหวัดพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงใต้ค้ำต้องกว่าเศรษฐกิจของจังหวัดในส่วนอื่นของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ (ลำดับที่ 5)
7. เศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงกับเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวม (ลำดับที่ 4)
8. เศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้มีส่วนสนับสนุนและลงทุนด้านการศึกษาในภูมิภาคให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น (ลำดับที่ 9)
9. รายได้และเศรษฐกิจของประชาชนส่งผลถึงความต้องการทางการศึกษาต่อระดับสูงขึ้นของประชาชนในภูมิภาค (ลำดับที่ 2)
10. มีแหล่งงานและอาชีพใหม่เกิดขึ้นในภาคตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมและธุรกิจการบริการ (ลำดับที่ 3)

ตาราง 3 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม

ข้อคำถาม	มีพื้นฐาน	ฐานนิยม	ควอไทล์ ที่ 1	ควอไทล์ ที่ 3	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	แนวโน้ม ที่จะเกิด	ธรรมชาติ ของผู้ เชี่ยวชาญ
1. จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงจะมีลักษณะเป็นสังคมเมืองมากกว่าสังคมชนบท	3.91	3.81	3.42	4.35	0.46	มาก	สอดคล้อง
2. สังคมเกษตรจะมีลักษณะผสมผสานเป็นเกษตรเพื่ออุตสาหกรรม	4.06	4.10	3.59	4.56	0.48	มาก	สอดคล้อง
3. สังคมอุตสาหกรรมจะมีการขยายตัวจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลไปยังพื้นที่อื่นของภูมิภาค	4.05	4.00	3.62	4.47	0.41	มาก	สอดคล้อง
4. สังคมแบบเดิมของท้องถิ่นจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว	4.00	3.91	3.42	4.56	0.56	มาก	สอดคล้อง
5. สังคมมีความหลากหลายจากคนต่างภูมิภาคหรือต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็นลักษณะพหุสังคม	4.03	4.00	3.43	4.66	0.61	มาก	สอดคล้อง
6. วัฒนธรรมท้องถิ่นหลายอย่างจะสูญหายไป	4.08	4.00	3.41	4.75	0.66	มาก	สอดคล้อง
7. จะมีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาควบคู่กับการขยายตัวของสังคมเมือง	3.85	3.77	3.14	4.39	0.62	มาก	สอดคล้อง
8. จะมีการฟื้นฟูอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นในส่วนราชการและสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น	3.86	3.91	3.43	4.26	0.41	มาก	สอดคล้อง
9. จะมีการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและประวัติศาสตร์พื้นบ้านเพื่อรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภูมิภาคเพิ่มขึ้น	3.94	3.90	3.52	4.36	0.41	มาก	สอดคล้อง
10. จะมีปัญหาสังคมตมมาจาก การขยายตัวของสังคมเมืองและสังคมธุรกิจอุตสาหกรรม	4.28	4.27	3.75	4.87	0.56	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ในระดับมาก จำนวนทั้ง 10 ข้อ ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับที่ 8 คือ

1. จังหวัดในภาคตะวันออก จะมีลักษณะเป็นสังคมเมืองมากกว่าสังคมชนบท (ลำดับที่ 8)
2. สังคมเกษตรจะมีลักษณะผสมผสานเป็นเกษตรเพื่ออุตสาหกรรม (ลำดับที่ 3)
3. สังคมอุตสาหกรรมจะมีการขยายตัวจากพื้นที่ชายฝั่งทะเลไปยังพื้นที่อื่นของภูมิภาค (ลำดับที่ 4)
4. สังคมแบบเดิมของท้องถิ่นจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (ลำดับที่ 6)
5. สังคมมีความหลากหลายจากคนต่างภูมิภาคหรือต่างชาติเพิ่มมากขึ้นเป็นลักษณะพหุสังคม (ลำดับที่ 5)
6. วัฒนธรรมท้องถิ่นหลายอย่างจะสูญหายไป (ลำดับที่ 2)
7. จะมีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาควบคู่กับการขยายตัวของสังคมเมือง (ลำดับที่ 10)
8. จะมีการฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นในส่วนราชการและสถานประกอบการศึกษาเพิ่มขึ้น (ลำดับที่ 9)
9. จะมีการศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและประวัติศาสตร์พื้นบ้านเพื่อรักษามรดกทางวัฒนธรรมของภูมิภาคเพิ่มขึ้น (ลำดับที่ 7)
10. จะมีปัญหาสังคมตามมาจากการขยายตัวของสังคมเมือง และสังคมธุรกิจอุตสาหกรรม (ลำดับที่ 1)

ตาราง 4 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพชีวิตและประชากร

ข้อคำถาม	มาตรฐาน	ฐานนิยม	ควอไทล์ ที่ 1	ควอไทล์ ที่ 3	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	แนวโน้ม ที่จะเกิด	ธรรมชาติ ของผู้ เชี่ยวชาญ
1. ประชากรในภาคตะวันออกเฉียง ภาพชีวิตที่ดีจากกรพัฒนาสังคมและ เศรษฐกิจ	3.42	3.40	2.84	4.00	0.57	พอสมควร	สอดคล้อง
2. ประชากรจะมีความรู้เรื่องสุขภาพ อนามัย การป้องกัน และรักษาโรค ต่าง ๆ มากขึ้น	3.43	3.43	2.95	3.96	0.51	พอสมควร	สอดคล้อง
3. ความสะดวกสบายจากสาธารณูปโภค และการคมนาคมทำให้ประชากร ดำเนินชีวิตที่คล่องตัว	3.85	3.73	3.28	4.29	0.50	มาก	สอดคล้อง
4. ประชากรต่างถิ่นจะเข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียง มากมากขึ้น มีผลต่อคุณภาพชีวิตของ ประชากรคนมา	4.00	3.97	3.58	4.41	0.41	มาก	สอดคล้อง
5. ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นแต่จะมี ความเครียดสูงขึ้นมากด้วย	4.14	4.13	3.60	4.75	0.57	มาก	สอดคล้อง
6. ประชากรดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมี การแบ่งกันสูงขึ้นเพราะวิถีชีวิต เปลี่ยนไป	4.23	4.23	3.73	4.81	0.54	มาก	สอดคล้อง
7. ประชากรจะมีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับ การรับข้อมูลข่าวสารและการปรับ ตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น	4.25	4.30	3.78	4.81	0.51	มาก	สอดคล้อง
8. ปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษและการ จราจร จะได้รับการแก้ไขจากคนใน ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชากร	3.35	3.43	2.82	4.05	0.61	พอสมควร	สอดคล้อง
9. จะมีการระดมความช่วยเหลือและ ทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อช่วยพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชากร	3.42	3.57	2.89	4.22	0.66	พอสมควร	สอดคล้อง
10. การศึกษาจะมีบทบาทในการช่วยแก้ ไขและทำความเข้าใจด้านปัญหาคุณภาพ ชีวิตของประชากร	4.28	4.23	3.75	4.87	0.56	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงพรรณนาที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ในระดับมาก จำนวน 6 ข้อ ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 คือ

3. ความสะดวกสบายจากสาธารณูปโภคและการคมนาคมทำให้ประชากรดำเนินชีวิตที่คล่องตัวขึ้น (ลำดับที่ 6)

4. ประชากรต่างถิ่นจะเข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากขึ้น มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรตามมา (ลำดับที่ 5)

5. ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่จะมีความเครียดสูงขึ้นตามมาด้วย (ลำดับที่ 4)

6. ประชากรดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีการแข่งขันกันสูงขึ้นเพราะวิถีชีวิตเปลี่ยนไป (ลำดับที่ 3)

7. ประชากรจะมีความกระตือรือร้นเกี่ยวกับการรับข้อมูลข่าวสาร และการปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น (ลำดับที่ 2)

10. การศึกษาจะมีบทบาทในการช่วยแก้ไขและทำความเข้าใจด้านปัญหาคุณภาพชีวิตของประชากร (ลำดับที่ 1)

ส่วนอีก 4 ข้อ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้พอสมควรในระดับปานกลาง คือ

1. ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีจากการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ (ลำดับที่ 3)

2. ประชากรจะมีความรู้เรื่องสุขภาพอนามัย การป้องกัน และรักษาโรคต่าง ๆ มากขึ้น (ลำดับที่ 1)

8. ปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษและการจราจร จะได้รับการแก้ไขจากคนในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร (ลำดับที่ 4)

9. จะมีการระดมความช่วยเหลือและทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร (ลำดับที่ 2)

ตาราง 5 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านแนวคิด ค่านิยม และจริยธรรม

ข้อคำถาม	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ควอไทล์ ที่ 1	ควอไทล์ ที่ 3	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	แนวโน้ม ที่จะเกิด	พรรณนา ของผู้ เชี่ยวชาญ
1. แนวคิด ค่านิยมเกี่ยวกับความสะอาด สุขภาพความทันสมัยจะเป็นที่นิยมเพิ่มขึ้น	4.42	4.40	3.89	4.96	0.53	มาก	สอดคล้อง
2. แนวคิด ค่านิยมเกี่ยวกับการดำรงชีวิต แบบสังคมเมืองจะเข้ามาแทนที่แบบ สังคมเดิม	4.37	4.40	3.90	4.92	0.50	มาก	สอดคล้อง
3. ค่านิยมด้านวัตถุและอุปกรณ์เครื่องใช้ สมัยใหม่เพื่อแสดงฐานะจะมีความจำเป็น เพิ่มขึ้น	4.32	4.36	3.88	4.87	0.49	มาก	สอดคล้อง
4. ค่านิยมเกี่ยวกับการเป็นผู้บริโภคและ เป็นผู้ซื้อจะเพิ่มขึ้นมากกว่าเป็นผู้ผลิต	4.05	4.10	3.63	4.47	0.41	มาก	สอดคล้อง
5. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และศีล ธรรมจะได้รับการกระตุ้นเพื่อปลูกจิต สำนึกให้มีการปลูกฝังมากขึ้น	3.50	3.50	2.92	4.25	0.66	มาก	สอดคล้อง
6. จริยธรรมในสังคมจะเปลี่ยนไปเพราะ สภาพสังคมวัฒนธรรมและวิถีชีวิต เป็นตัวผลักดัน	4.14	4.10	3.70	4.66	0.48	มาก	สอดคล้อง
7. สถาบันศาสนายังคงมีบทบาทในการ ปลูกฝังถ่ายทอดและเสริมสร้างความ เชื่อกศรัทธาในค่านิยมที่พึงประสงค์	3.50	3.10	2.92	4.43	0.75	มาก	สอดคล้อง
8. สถาบันครอบครัวจะมีส่วนในการทำ ให้แนวคิด ค่านิยม และจริยธรรมของ เยาวชนเปลี่ยนไป	3.91	3.60	3.41	4.40	0.49	มาก	สอดคล้อง
9. จะมีภาระครอบครัวกำลังจากสถาบัน ต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อการปลูกฝังแนว คิดค่านิยมและจริยธรรมที่ควรส่งเสริม	3.58	3.80	2.85	4.20	0.67	มาก	สอดคล้อง
10. สถาบันการศึกษายังคงเป็นหน่วยงาน หลักในการปลูกฝังรักษาและถ่ายทอด คุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์	4.08	4.00	3.42	4.75	0.66	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ในระดับมาก จำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ฉบับที่ 8 คือ

1. แนวคิด ค่านิยม เกี่ยวกับความสะดวกสบาย ความทันสมัย จะเป็นที่นิยมเพิ่มขึ้น (ลำดับที่ 1)
2. แนวคิด ค่านิยมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตแบบ สังคมเมืองจะเข้ามาแทนที่แบบสังคมเดิม (ลำดับที่ 2)
3. ค่านิยมด้านวัตถุและอุปกรณ์เครื่องใช้สมัย ใหม่เพื่อแสดงฐานะจะมีความจำเป็นขึ้น (ลำดับที่ 3)
4. ค่านิยมเกี่ยวกับการเป็นผู้บริโภคและผู้ซื้อจะเพิ่มขึ้นมากกว่าเป็นผู้ผลิต (ลำดับที่ 6)
5. การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และศีลธรรมจะได้รับการกระตุ้นเพื่อปลูกจิตสำนึกให้มีการปลูกฝังมากขึ้น (ลำดับที่ 9)
6. จริยธรรมในสังคมจะเปลี่ยนไปเพราะสภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตเป็นตัว ผลักดัน (ลำดับที่ 4)
7. สถาบันศาสนายังจะมีบทบาทในการปลูกฝัง ถ่ายทอด และเสริมสร้างความเชื่อถือศรัทธาในค่านิยมที่พึงประสงค์ (ลำดับที่ 10)
8. สถาบันครอบครัวจะมีส่วนในการทำให้แนวคิด ค่านิยม และจริยธรรมของเยาวชน เปลี่ยนไป (ลำดับที่ 7)
9. จะมีการระดมสรรพกำลังจากสถาบันต่าง ๆ ในท้องถิ่นเพื่อการปลูกฝังแนวคิด ค่านิยมและจริยธรรมที่ควรส่งเสริม (ลำดับที่ 8)
10. สถาบันการศึกษายังคงเป็นหน่วยงานหลักในการปลูกฝัง รักษาและถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรมที่พึงประสงค์ (ลำดับที่ 5)

ตาราง 6 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงด้านการร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ข้อความ	มัธยฐาน	ฐานนิยม	ควอไทล์ที่ 1	ควอไทล์ที่ 3	พิสัยระหว่างควอไทล์	แนวโน้มที่จะเกิด	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
1. ภาคตะวันออกจะเป็นแหล่งลงทุนด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น	4.34	4.30	3.76	4.92	0.57	มาก	สอดคล้อง
2. มีการวางแผน ป้องกัน และแก้ไขปัญหาค่าที่จะเกิดจากการรับความช่วยเหลือและร่วมมือจากต่างประเทศไว้ล่วงหน้า	3.13	2.76	2.50	3.80	0.65	พอสมควร	สอดคล้อง
3. การร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมีผลกระทบต่อการศึกษาของไทยในระดับต่าง ๆ ด้วย	3.81	3.73	3.18	4.28	0.54	มาก	สอดคล้อง
4. ผู้มีบทบาททางการศึกษาเป็นผู้มีแนวคิดและแนวทางในการจัดการศึกษาจากระบบของต่างประเทศจะนำมาประยุกต์ใช้กับไทย	3.88	3.87	3.22	4.46	0.62	มาก	สอดคล้อง
5. นโยบายการศึกษายังคงมีส่วนสัมพันธ์กับนโยบายการร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ	3.41	3.43	2.79	4.15	0.67	พอสมควร	สอดคล้อง
6. การศึกษายังคงเป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมความพร้อมของเยาวชนเพื่อนำประเทศไปสู่ความเป็นนานาชาติ	4.42	4.40	3.89	4.96	0.53	มาก	สอดคล้อง
7. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนานาชาติทางยุโรปและอเมริกา จะเป็นลักษณะของความร่วมมือมากกว่าความช่วยเหลือแบบให้เปล่า	4.08	4.00	3.47	4.75	0.66	มาก	สอดคล้อง
8. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจะเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในระดับภูมิภาค	4.35	4.30	3.82	4.92	0.55	มาก	สอดคล้อง
9. ภาคตะวันออกมีทิศทางได้รับการกำหนดให้เป็นประตูสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอินโดจีน	4.25	4.20	3.62	4.87	0.62	มาก	สอดคล้อง
10. ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การศึกษามีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยน เช่น นักเรียน ครู ผู้เชี่ยวชาญ วิชาการและทุนวิจัยมากขึ้น	4.23	4.20	3.73	4.81	0.54	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ในระดับมาก จำนวน 8 ข้อ ซึ่งจะตรงกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 และแผนงานด้านวิเทศสัมพันธ์ คือ

1. ภาคตะวันออกจะเป็นแหล่งลงทุนด้านธุรกิจและอุตสาหกรรมจากต่างประเทศมากขึ้น (ลำดับที่ 3)
  3. การร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมีผลกระตงถึงการปรับและเปลี่ยนแปลงการศึกษาของไทยในระดับต่าง ๆ ด้วย (ลำดับที่ 8)
  4. ผู้มีบทบาททางการศึกษาเป็นผู้มีแนวคิดและแนวทางในการจัดการศึกษาจากระบบของต่างประเทศจะนำมาประยุกต์ใช้กับไทย (ลำดับที่ 7)
  6. การศึกษายังคงเป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมความพร้อมของเยาวชนเพื่อนำประเทศไปสู่ความเป็นนานาชาติ (ลำดับที่ 1)
  7. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับนานาชาติทางยุโรปและอเมริกาจะเป็นลักษณะของความร่วมมือมากกว่าความช่วยเหลือแบบให้เปล่า (ลำดับที่ 6)
  8. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านจะเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ซึ่งกันและกันในระดับภูมิภาค (ลำดับที่ 2)
  9. ภาคตะวันออกมีทิศทางได้รับการกำหนดให้เป็นประตูสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอินโดจีน (ลำดับที่ 4)
  10. ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การศึกษามีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยน เช่น นักเรียน ครู ผู้เชี่ยวชาญ วิทยาการและทุนวิจัยมากขึ้น (ลำดับที่ 5)
- ส่วนอีก 2 ข้อ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้พอสมควรในระดับปานกลาง คือ
2. มีการวางแผน ป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะเกิดจากการรับความช่วยเหลือและร่วมมือจากต่างประเทศไว้ล่วงหน้า (ลำดับที่ 2)
  5. นโยบายการศึกษา ยังคงมีส่วนสัมพันธ์กับนโยบายการร่วมมือและรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ (ลำดับที่ 1)

2 ผลการวิเคราะห์แนวโน้มของการจัดการศึกษาของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยในระดับต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในต้นศตวรรษที่ 21

ตาราง 1 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มของการจัดการศึกษาในภาพรวม (เชิงนโยบาย)

ข้อคำถาม	มีข ฐาน	ฐาน นิยม	ควม พอใจที่ 1	ควม พอใจที่ 3	พิสัย ระหว่าง ควมพอใจ	แนวโน้ม ที่จะเกิด	ทรรศนะ ของผู้ เชี่ยวชาญ
1. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแผนการหรือโครงการสำหรับจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับภูมิภาคเพื่อเสริมให้เป็นรูปธรรมกว่านโยบายรวมของชาติ	4.19	4.10	3.61	4.81	0.60	มาก	สอดคล้อง
2. ห้องเรียนจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับชั้นภายในภูมิภาค รวมถึงการเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่นโดยตรงด้วย	4.50	4.40	3.92	5.00	0.53	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. จะมีการกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาในทุกระดับชั้นทั่วภูมิภาค	4.08	3.96	3.40	4.75	0.67	มาก	สอดคล้อง
4. จะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาให้มีความโดดเด่นเฉพาะด้าน เช่น มีความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ รู้ภาษาต่างประเทศในระดับนำไปประกอบอาชีพได้	4.20	4.00	3.40	4.87	0.73	มาก	สอดคล้อง
5. จะเน้นการศึกษาที่ประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น จนสามารถนำไปสร้างและพัฒนางานของตนเองได้	4.03	3.93	3.41	4.66	0.62	มาก	สอดคล้อง
6. ส่งเสริมการคิดค้นความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการ ได้ทันต่อเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้	4.05	4.40	3.42	4.66	0.61	มาก	สอดคล้อง
7. จัดการศึกษาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมทุกระดับการศึกษาให้มากขึ้น	4.26	4.20	3.69	4.87	0.59	มาก	สอดคล้อง
8. จัดการศึกษาในลักษณะเชิงรุก นำผลไปสร้างพรรคสังคมนักกว่าเป็นฝ่ายรับเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	4.05	3.90	3.18	4.81	0.81	มาก	สอดคล้อง
9. มีการติดตามประเมินผลและร่วมมือระดมสรรพกำลังเพื่อพัฒนาการศึกษาทุกระดับของภูมิภาคร่วมกัน	3.91	3.87	3.18	4.56	0.68	มาก	สอดคล้อง
10. มีการจัดการศึกษาในลักษณะผสมผสานระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปวัฒนธรรมที่มีความบูรณาการในแต่ละระดับการศึกษา	3.92	3.87	3.28	4.46	0.58	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 คือ

2. ท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับชั้นภายในภูมิภาครวมถึงการเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น โดยตรง (ลำดับที่ 1)

ส่วนอีก 9 ข้อ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ในระดับมาก คือ

1. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีแผนการหรือโครงการสำหรับจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับภูมิภาคเพื่อเสริมให้เป็นรูปธรรมกว่านโยบายรวมของชาติ (ลำดับที่ 3)

3. จะมีการกระจายโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาในทุกระดับชั้นทั่วประเทศ (ลำดับที่ 4)

4. จะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษาให้มีความโดดเด่นเฉพาะด้าน เช่น มีความรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่ รู้ภาษาต่างประเทศในระดับนำไปประกอบอาชีพได้ (ลำดับที่ 2)

5. จะเน้นการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพอิสระมากขึ้น จนสามารถนำไปสร้างและพัฒนางานของตนเองได้ (ลำดับที่ 7)

6. ส่งเสริมการติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าทางวิชาการได้ทันอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้ (ลำดับที่ 6)

7. จัดการศึกษาที่สอดคล้องและเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมทุกระดับการศึกษาให้มากขึ้น (ลำดับที่ 1)

8. จัดการศึกษาในลักษณะเชิงรุก นำผลไปสร้างสรรค์สังคม มากกว่าเป็นฝ่ายรับเพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (ลำดับที่ 5)

9. มีการติดตามประเมินผลและร่วมมือระดมสรรพกำลังเพื่อพัฒนาการศึกษาทุกระดับของภูมิภาคร่วมกัน (ลำดับที่ 9)

10. มีการจัดการศึกษาในลักษณะผสมผสานระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปวัฒนธรรมที่มีความบูรณาการในแต่ละระดับการศึกษา (ลำดับที่ 8)

ตาราง 2 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียน

ข้อคำถาม	มีผล ฐาน	ฐาน นิยม	ควอ ไทล์ที่		พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	แนว โน้มที่ จะเกิด	พรรณนะ ของผู้ เชี่ยวชาญ
			1	2			
1. จะมีการกระจายการจัดการศึกษาระดับนี้กว้างขวางขึ้นและทั่วถึงมากขึ้นในทุกพื้นที่ของภูมิภาค	4.50	4.30	3.81	5.00	0.59	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. จะมีหลายหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ เช่น สถานประกอบการ เทศบาล หน่วยงานของรัฐและเอกชน	4.00	3.93	3.53	4.46	0.46	มาก	สอดคล้อง
3. ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการการศึกษาระดับนี้เพิ่มขึ้น เนื่องจากโครงการของระบบครอบครัวและระบบสังคมเปลี่ยนไป	4.14	4.10	3.60	4.75	0.57	มาก	สอดคล้อง
4. การศึกษาระดับนี้จะเป็นการศึกษากาบังคับด้วยและอยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อความต่อเนื่องตามหลักวิชาการ	3.61	3.20	2.68	4.44	0.87	มาก	สอดคล้อง
5. สถานศึกษาจะมีมาตรฐานที่เหมือนกันเพื่อการกระจายโอกาสและความเสมอภาคในการเตรียมความพร้อมทางการศึกษา	4.11	4.00	3.53	4.75	0.60	มาก	สอดคล้อง
6. จะจัดการศึกษาโดยเน้นพัฒนาการทุกด้านของเด็กเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมของแต่ละคนมากกว่ามุ่งเน้นวิชาการเพื่อเข้าเรียนต่อ	4.08	3.86	3.77	4.75	0.68	มาก	สอดคล้อง
7. เอกชนยังคงมีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับนี้มากกว่ารัฐบาล	4.73	4.30	4.00	4.87	0.55	มากที่สุด	สอดคล้อง
8. การศึกษาระดับนี้ยังคงมีการสอนวิชาการด้วยตามความนิยมของสังคม แต่รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่สอน เพื่อรักษาและควบคุมคุณภาพการศึกษา	3.50	3.63	2.75	4.33	0.79	มาก	สอดคล้อง
9. การศึกษาระดับนี้ยังคงเน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ และเนื้อหาวิชาที่เหมาะสม	4.40	4.20	3.65	4.96	0.65	มาก	สอดคล้อง
10. เด็กในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ได้รับการศึกษาระดับนี้มากขึ้น ก่อนเข้าเรียนภาคบังคับเพราะความจำเป็นของครอบครัว	4.25	3.93	3.52	4.49	0.68	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทฤษฎีที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้มากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 คือ

1. จะมีการกระจายการจัดการศึกษาระดับนี้กว้างขวางขึ้นและทั่วถึงมากขึ้นในทุกพื้นที่ของภูมิภาค (ลำดับที่ 2)
  7. เอกชนยังคงมีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับนี้มากกว่ารัฐบาล (ลำดับที่ 1)
- ส่วนอีก 8 ข้อ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ในระดับมาก คือ
2. จะมีหลายหน่วยงานร่วมรับผิดชอบ เช่น สถานประกอบการ เทศบาล หน่วยงานของรัฐและเอกชน (ลำดับที่ 6)
  3. ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต้องการการศึกษาระดับนี้เพิ่มขึ้น เนื่องจากโครงสร้างของระบบครอบครัวและระบบสังคมเปลี่ยนไป (ลำดับที่ 3)
  4. การศึกษาระดับนี้จะเป็นการศึกษาภาคบังคับด้วยและอยู่ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อความต่อเนื่องตามหลักวิชาการ (ลำดับที่ 7)
  5. สถานศึกษาจะมีมาตรฐานทัดเทียมกันเพื่อการกระจายโอกาสและความเสมอภาคในการเตรียมความพร้อมทางการศึกษา (ลำดับที่ 4)
  6. จะจัดการศึกษาโดยเน้นพัฒนาการทุกด้านของเด็กเพื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมของแต่ละคนมากกว่ามุ่งเน้นวิชาการเพื่อเข้าเรียนต่อ (ลำดับที่ 5)
  8. การศึกษาระดับนี้ยังคงมีการสอนวิชาการด้วยตามความนิยมของสังคม แต่รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่จะสอน เพื่อรักษาและควบคุมคุณภาพการศึกษา (ลำดับที่ 8)
  9. การศึกษาระดับนี้ยังคงเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ และเนื้อหาวิชาที่เหมาะสม (ลำดับที่ 1)
  10. เด็กในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะได้รับการศึกษาระดับนี้มากขึ้น ก่อนเข้านเรียนภาคบังคับ เพราะความจำเป็นของครอบครัว (ลำดับที่ 2)

ตาราง 3 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา

ข้อคำถาม	มัธยมศึกษา	ฐานนิยม	ควอไทล์ ที่ 1	ควอไทล์ ที่ 3	พิสัย ระหว่าง ควอไทล์	แนวโน้ม ที่จะเกิด	ทรรศนะ ของผู้ เชี่ยวชาญ
1. ยังคงมีการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพ ของการศึกษาระดับนี้ในภูมิภาคให้มี มาตรฐานเดียวกันมากขึ้น	4.03	4.00	3.53	4.56	0.51	มาก	สอดคล้อง
2. มีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อจัดการ ศึกษาระดับนี้มากขึ้น	4.07	4.00	3.53	4.66	0.56	มาก	สอดคล้อง
3. ยังคงมีการร่วมมือกันในระดับภูมิภาค เพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาระดับนี้ให้ เหมาะสมขึ้น	3.80	3.66	2.75	4.56	0.90	มาก	สอดคล้อง
4. มีการเน้นวิชาการงานพื้นฐานอาชีพ มากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไป ประกอบอาชีพ ได้เมื่อจบการศึกษา แล้วไม่ศึกษาต่อ	3.61	3.51	2.57	4.44	0.93	มาก	สอดคล้อง
5. หลักสูตรระดับนี้จะเป็นการบูรณาการ ของวิทยาศาสตร์กับสังคมศาสตร์ วิชา การกับวิชาชีพและเทคโนโลยีกับ ธรรมชาติ	3.88	3.76	3.08	4.46	0.68	มาก	สอดคล้อง
6. ครูผู้สอนระดับนี้จะมีความก้าวหน้า ในสายงานและมีความภาคภูมิใจใน อาชีพ	3.72	3.80	3.04	4.56	0.76	มาก	สอดคล้อง
7. มีสื่อการสอนและนวัตกรรมทางการ ศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนระดับ นี้มากขึ้น	4.19	4.12	3.61	4.81	0.60	มาก	สอดคล้อง
8. จะมีการเสริมหลักสูตรด้วยวิชาการ สมัยใหม่ที่เหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์ ภาษาต่างประเทศ ให้ เรียนมากขึ้น	4.34	4.30	3.76	4.92	0.57	มาก	สอดคล้อง
9. จะมีการกระจายอำนาจมากขึ้น เพื่อให้ การจัดการศึกษาระดับนี้มีความคล่อง ตัวในการบริหารและดำเนินงาน	3.91	3.87	3.18	4.56	0.68	มาก	สอดคล้อง
10. จะมีการขยายการศึกษาภาคีระดับให้ สูงกว่าที่เป็นอยู่คือ เป็น 9-12 ปี	4.66	4.50	4.00	5.00	0.54	มากที่สุด	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงพรรณนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงใน
อนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้มากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ซึ่งตรงกับนโยบายของรัฐบาลในการปฏิรูปการ
ศึกษาและแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 คือ

10. จะมีการขยายการศึกษาภาคบังคับให้สูงกว่าที่เป็นอยู่คือ เป็น 9-12 ปี (ลำดับที่ 1)
ส่วนอีก 9 ข้อ มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นได้ในระดับมาก คือ

1. ยังคงมีการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาระดับนี้ในภูมิภาค ให้มีมาตรฐาน
เดียวกันมากขึ้น (ลำดับที่ 4)
2. มีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และท้องถิ่น เพื่อจัดการศึกษา
ระดับนี้มากขึ้น (ลำดับที่ 3)
3. ยังคงมีการร่วมมือกันในระดับภูมิภาคเพื่อช่วยพัฒนาการศึกษาระดับนี้ให้เหมาะสม
ขึ้น (ลำดับที่ 7)
4. มีการเน้นวิชาการงานพื้นฐานอาชีพมากขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบ
อาชีพได้เมื่อจบการศึกษาแล้วไม่ศึกษาต่อ (ลำดับที่ 9)
5. หลักสูตรระดับนี้จะเป็นการบูรณาการของวิทยาศาสตร์กับสังคมศาสตร์ วิชาการกับ
วิชาชีพ และเทคโนโลยีกับธรรมชาติ (ลำดับที่ 6)
6. ครูผู้สอนระดับนี้จะมีความก้าวหน้าในสายงานและมีความภาคภูมิใจในอาชีพ (ลำดับ
ที่ 8)
7. มีสื่อการสอนและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนระดับนี้มากขึ้น
(ลำดับที่ 2)
8. จะมีการเสริมหลักสูตรด้านวิชาการสมัยใหม่ที่เหมาะสม เช่น คอมพิวเตอร์ ภาษาอังกฤษ
ประเทศ ให้เรียนมากขึ้น (ลำดับที่ 1)
9. จะมีการกระจายอำนาจเพื่อให้การจัดการศึกษาระดับนี้มีความคล่องตัวในการบริหาร
และดำเนินงาน (ลำดับที่ 5)

ตาราง 4 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ข้อคำถาม	มัธยมศึกษา	ฐานนิยม	ควอร์ไทล์ที่ 3	ควอร์ไทล์ที่ 3	พิสัยระหว่างควอร์ไทล์	แนวโน้มที่จะเกิด	ธรรมชาติของผู้เชี่ยวชาญ
1. การมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับสังคมที่เปลี่ยนไป	4.59	4.20	3.52	5.00	0.56	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. การมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นการศึกษาที่เด็กต้องการศึกษาค้นคว้ามากขึ้น	4.56	4.50	4.41	5.00	0.51	มากที่สุด	สอดคล้อง
3. การมัธยมศึกษาตอนต้นจะเน้นวิชาการกับวิชาชีพคู่ขนานกันไปให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนากฎภาพชีวิต	4.31	4.20	3.53	4.92	0.64	มาก	สอดคล้อง
4. หลักสูตรและเนื้อหาวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะเน้นวิชาการใหม่ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี ภาษต่างประเทสให้เรียนมากขึ้น	4.41	4.33	3.79	4.96	0.58	มาก	สอดคล้อง
5. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจะได้รับ การพัฒนาขึ้นให้เป็นโรงเรียนระดับกลาง และกระจายไปทั่วภูมิภาค	4.14	4.00	3.54	4.75	0.57	มาก	สอดคล้อง
6. การมัธยมศึกษาตอนปลายจะเน้นวิชาการที่สอดคล้องกับการพัฒนาภูมิภาค เช่น สายวิทยาศาสตร์จะเพิ่มวิชาด้านอุตสาหกรรม สายศิลปศาสตร์จะเพิ่มภาษาต่างประเทศ อื่น ๆ รวมทั้งวิชาชีพด้านธุรกิจ การบริการ และการท่องเที่ยว	4.20	4.11	3.43	4.87	0.71	มาก	สอดคล้อง
7. การเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาจะเน้น การฝึกปฏิบัติเพิ่มขึ้น มีอุปกรณ์ สื่อการสอนสมัยใหม่ นำมาใช้ประกอบการสอน	4.34	4.26	3.75	4.92	0.57	มาก	สอดคล้อง
8. หลักสูตรมัธยมศึกษาจะมีการปรับปรุง โดยสอดคล้องเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของตน	4.10	4.00	3.63	4.66	0.53	มาก	สอดคล้อง
9. ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาจะเป็นผู้มีวิชาการและวิธีการในเรื่องที่สอนดีขึ้น มีโอกาสศึกษาค้นคว้าและมีความก้าวหน้าในการทำงาน	3.96	3.87	3.25	4.56	0.65	มาก	สอดคล้อง
10. จะมีการร่วมมือกันระดับภูมิภาค เพื่อคิด ความประเมิาผลและปรับปรุงคุณภาพของ การมัธยมศึกษาอย่างจริงจังมากขึ้น	3.92	3.80	3.20	4.46	0.63	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้มากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ซึ่งตรงกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และนโยบายของรัฐบาลในการปฏิรูปการศึกษา คือ

1. การมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับสังคมที่เปลี่ยนไป (ลำดับที่ 1)
2. การมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นการศึกษาที่เด็กต้องการศึกษาต่อมากขึ้น (ลำดับที่ 2)
ส่วนอีก 8 ข้อ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ในระดับมาก คือ
3. การมัธยมศึกษาตอนต้นจะเน้นวิชาการกับวิชาชีพคู่ขนานกันไปให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนาคุณภาพชีวิต (ลำดับที่ 3)
4. หลักสูตรและเนื้อหาวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจะเน้นวิชาการใหม่ ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศให้เรียนมากขึ้น (ลำดับที่ 1)
5. โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจะได้รับการพัฒนาขึ้นให้เป็นโรงเรียนระดับกลางและกระจายไปทั่วภูมิภาค (ลำดับที่ 5)
6. การมัธยมศึกษาตอนปลายจะเน้นวิชาการที่สอดคล้องกับการพัฒนาภูมิภาค เช่น สายวิทยาศาสตร์จะเพิ่มวิชาด้านอุตสาหกรรม สายศิลปศาสตร์จะเพิ่มภาษาต่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้งวิชาชีพด้านธุรกิจ การบริการ และการท่องเที่ยว (ลำดับที่ 4)
7. การเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาจะเน้นการฝึกปฏิบัติเพิ่มขึ้น มีอุปกรณ์ สื่อการสอนสมัยใหม่มาใช้ประกอบการสอน (ลำดับที่ 2)
8. หลักสูตรมัธยมศึกษาจะมีการปรับปรุงโดยสอดคล้องเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคน (ลำดับที่ 6)
9. ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาจะเป็นผู้มีวิชาการและวิธีการในเรื่องที่สอนดีขึ้น มีโอกาสศึกษาต่อและมีความก้าวหน้าในการทำงาน (ลำดับที่ 7)
10. จะมีการร่วมมือกันระดับภูมิภาค เพื่อติดตามประเมินผล และปรับปรุงคุณภาพของการมัธยมศึกษาอย่างจริงจังมากขึ้น (ลำดับที่ 8)

ตาราง 5 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษา

ข้อคำถาม	มัธยมศึกษาตอนต้น	มัธยมศึกษาตอนปลาย	ทวิภาคี	วิทยาลัยเทคนิค	วิทยาลัยการอาชีพ	แนวโน้มที่จะเกิด	ทรงคนงาน
1. การศึกษาระดับนี้จะขยายตัวมากขึ้นในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างหลายพื้นที่สาขาวิชาตามความต้องการของตลาดแรงงาน	4.56	3.40	3.90	5.70	0.56	มากที่สุด	สอดคล้อง
2. การศึกษาระดับนี้จะขยายตัวจนถึงระดับปริญญาและมีผู้โหมเรียนกันมากขึ้น	4.33	4.26	3.66	4.92	0.63	มาก	สอดคล้อง
3. หลักสูตรอาชีพระยะสั้นจะได้รับความนิยมและมีการส่งเสริมมากขึ้นเพื่อเป็นอาชีพเสริม	4.11	4.00	3.53	4.75	0.60	มาก	สอดคล้อง
4. หลักสูตรจะเน้นการปลูกฝังค่านิยมในการประกอบอาชีพและสนับสนุนอาชีพของท้องถิ่นให้มีการถ่ายทอดเพื่อประกอบอาชีพต่อไปได้	3.83	3.83	3.15	4.45	0.65	มาก	สอดคล้อง
5. การศึกษาระดับนี้จะเมื่อจบลงทุนจัดการศึกษา และมีลักษณะเป็นการฝึกงานเฉพาะด้านเฉพาะสาขามากขึ้น	3.92	3.87	3.28	4.47	0.58	มาก	สอดคล้อง
6. การเรียนการสอนจะมีการฝึกปฏิบัติจริงให้มีความชำนาญในการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ได้ดียิ่งขึ้นรวมทั้งเสริมความค้ำประเทศด้วย	4.40	4.30	3.72	4.96	0.61	มาก	สอดคล้อง
7. มีการประสานงานและร่วมมือกันระหว่างสถานประกอบการกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้สอนและอุปกรณ์	4.16	4.10	3.31	4.87	0.78	มาก	สอดคล้อง
8. มีการระดมสรรพกำลังเพื่อสนับสนุนด้านอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยเพื่อการฝึกปฏิบัติได้จริงจึงตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน	3.96	3.93	3.31	4.56	0.62	มาก	สอดคล้อง
9. หลักสูตรจะเปิดกว้างให้เลือกรเรียนตามความถนัดของนักเรียน เพื่อนำไปประกอบอาชีพอิสระในชุมชนหรือในท้องถิ่นได้มากขึ้น	4.00	3.93	3.28	4.66	0.69	มาก	สอดคล้อง
10. ยังคงมีการอบรมครูประจำการเพิ่มเติมและยังมีความรู้จากประสบการณ์ตรงในสถานประกอบการมาช่วยสอนในสถาบันการศึกษา	4.05	3.95	3.18	4.81	0.81	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้มากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ซึ่งตรงกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 คือ

1. การศึกษาระดับนี้จะขยายตัวมากขึ้นในภูมิภาคตะวันออก มีความหลากหลายด้านสาขาวิชาตามความต้องการของตลาดแรงงาน (ลำดับที่ 1)
ส่วนอีก 9 ข้อ มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นได้ในระดับมาก คือ
2. การศึกษาระดับนี้จะขยายตัวจนถึงระดับปริญญาและมีผู้นิยมเรียนกันมากขึ้น (ลำดับที่ 2)
3. หลักสูตรอาชีพระยะสั้นจะได้รับความนิยมและมีการส่งเสริมมากขึ้น เพื่อเป็นอาชีพเสริม (ลำดับที่ 4)
4. หลักสูตรจะเน้นการปลูกฝังค่านิยมในการประกอบอาชีพและสนับสนุนอาชีพของท้องถิ่นให้มีการถ่ายทอดเพื่อประกอบอาชีพต่อไปได้ (ลำดับที่ 9)
5. การศึกษาระดับนี้จะมีเอกชนลงทุนจัดการศึกษาและมีลักษณะเป็นการฝึกงานเฉพาะด้านเฉพาะสาขามากขึ้น (ลำดับที่ 8)
6. การเรียนการสอนจะมีการฝึกปฏิบัติจริงจนมีความชำนาญในการใช้เครื่องมือสมัยใหม่ได้ดีขึ้น รวมทั้งเสริมภาษาต่างประเทศด้วย (ลำดับที่ 1)
7. มีการประสานงานและร่วมมือกันระหว่างสถานประกอบการกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้สอนและอุปกรณ์ (ลำดับที่ 3)
8. มีการระดมสรรพกำลังเพื่อสนับสนุนด้านอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย เพื่อการฝึกปฏิบัติได้จริงซึ่งตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน (ลำดับที่ 7)
9. หลักสูตรจะเปิดกว้างให้เด็กเรียนตามความสามารถของผู้เรียน เพื่อนำไปประกอบอาชีพอิสระในชุมชนหรือในท้องถิ่น ได้มากขึ้น (ลำดับที่ 6)
10. ยังคงมีการอบรมครูประจำการเพิ่มเติมและนำผู้มีความรู้จากประสบการณ์ตรงในสถานประกอบการมาช่วยสอนในสถาบันการศึกษา (ลำดับที่ 5)

ตาราง 6 ค่าสถิติแสดงแนวโน้มการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ข้อคำถาม	มัธยม ฐาน	อุดม นิยม	ควม ใกล้เคียงที่ 1	ควม ใกล้เคียงที่ 2	พิสัย ระหว่าง ควมใกล้เคียง	แนวโน้มที่ จะเกิด	บรรณานุกรม ของผู้ เชี่ยวชาญ
1. จะมีสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียง ขึ้นในหลายรูปแบบทั้งมหาวิทยาลัย วิทยาลัย สถาบัน ฯลฯ ทั้งของรัฐและเอกชน	4.20	4.10	3.41	4.87	0.72	มาก	สอดคล้อง
2. สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงจะมีการ ร่วมมือกันเพื่อพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ ทำ วิจัยให้บริการชุมชน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ร่วมกัน	4.00	3.93	3.28	4.66	0.69	มาก	สอดคล้อง
3. สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงจะมีคณะ ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นและมีหลักสูตรหลาย ประเภท หลายรูปแบบมากขึ้น	4.50	4.30	3.66	5.00	0.66	มากที่สุด	สอดคล้อง
4. ในภาคตะวันออกเฉียงมีสถาบันอุดมศึกษาในรูปแบบ ของความร่วมมือกับต่างประเทศมาจัดตั้งขึ้น	4.11	4.00	3.53	4.75	0.60	มาก	สอดคล้อง
5. จะมีเอกชนมาลงทุนจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงขึ้น	3.77	3.74	3.05	4.45	0.70	มาก	สอดคล้อง
6. สถาบันอุดมศึกษาจะจัดบริการการศึกษาในรูปแบบ ของอบรมสาขาเฉพาะด้านหรือหลักสูตรระยะ สั้นเพื่อให้บริการแก่ชุมชนมากขึ้น	3.80	3.83	3.09	4.56	0.73	มาก	สอดคล้อง
7. การบริหารสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะ มหาวิทยาลัยจะมีความคล่องตัวและยืดหยุ่น มากขึ้นเพื่อการปรับและเปลี่ยนให้ทันตาม ความก้าวหน้าทางวิชาการ	4.38	4.43	3.94	4.92	0.49	มาก	สอดคล้อง
8. สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงมีความ เป็นมาตรฐานมากขึ้นทั้งทางด้านหลักสูตร วิธี การสอน ผู้สอน และผู้เข้ามาเรียน	4.07	3.90	3.53	4.66	0.56	มาก	สอดคล้อง
9. เด็กในภูมิภาคตะวันออกเฉียงมีความต้องการจะเข้า ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของภูมิภาคมากขึ้น	4.19	4.14	3.61	4.41	0.60	มาก	สอดคล้อง
10. การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษายังคง มุ่งให้ผู้เรียนได้หาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ มี วิจรรณยาน มีคุณธรรม จริยธรรม และนำ ความรู้ไปใช้สร้างสรรค์สังคม	4.08	4.10	3.43	4.75	0.65	มาก	สอดคล้อง

จากตารางผู้เชี่ยวชาญได้แสดงทรรศนะที่สอดคล้องกับแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตว่ามีโอกาสเกิดขึ้นได้มากที่สุด จำนวน 1 ข้อ ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ฉบับที่ 8 คือ

3. สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงจะมีคณะต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นและมีหลักสูตรหลายประเภท หลายรูปแบบมากขึ้น (ลำดับที่ 1)

ส่วนอีก 9 ข้อ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นได้ในระดับมาก คือ

1. จะมีสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเพิ่มขึ้นในหลายรูปแบบทั้งมหาวิทยาลัย วิทยาลัย สถาบัน ฯลฯ ทั้งของรัฐและเอกชน (ลำดับที่ 2)

2. สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงจะมีการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาคุณภาพทางการ ทำวิจัยให้บริการชุมชน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน (ลำดับที่ 6)

4. ในภาคตะวันออกเฉียงจะมีสถาบันอุดมศึกษาในรูปของความร่วมมือกับต่างประเทศมาจัดตั้งขึ้น (ลำดับที่ 4)

5. จะมีเอกชนมาลงทุนจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเพิ่มขึ้น (ลำดับที่ 8)

6. สถาบันอุดมศึกษาจะจัดบริการการศึกษาในรูปของอบรมสาขาเฉพาะด้านหรือหลักสูตรระยะสั้น เพื่อให้บริการแก่ชุมชนมากขึ้น (ลำดับที่ 7)

7. การบริหารสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยจะมีความคล่องตัวและยืดหยุ่นมากขึ้นเพื่อการปรับและเปลี่ยนให้ทันตามความก้าวหน้าทางวิชาการ (ลำดับที่ 1)

8. สถาบันอุดมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงมีความเป็นนานาชาติมากขึ้นทั้งทางด้านหลักสูตร วิธีการสอน ผู้สอน และผู้เข้ามาเรียน (ลำดับที่ 6)

9. เด็กในภูมิภาคตะวันออกเฉียงมีความต้องการจะเข้าศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของภูมิภาคมากขึ้น (ลำดับที่ 3)

10. การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษายังคงมุ่งให้ผู้เรียนใฝ่หาความรู้ด้วยตนเองอยู่เสมอ มีวิจารณ์ญาณ มีคุณธรรม จริยธรรม และนำความรู้ไปใช้สร้างสรรค์สังคม (ลำดับที่ 5)